

3. d. H. I.

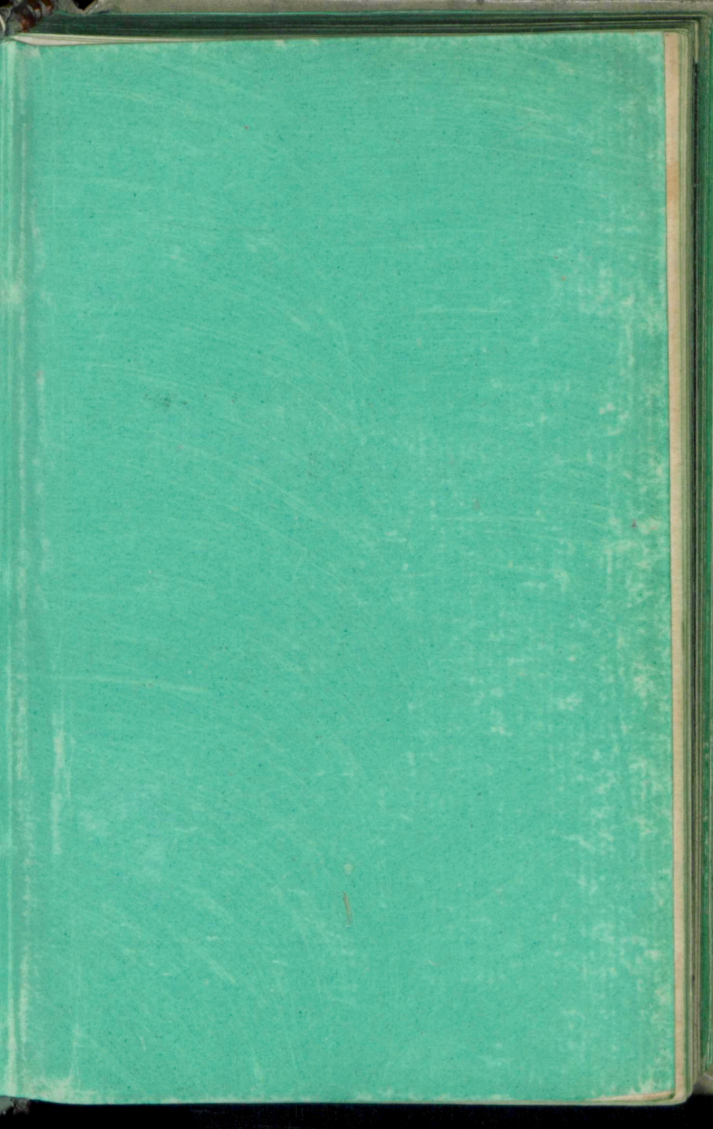
622.

(4. peld.) Teller.

Második és utolsó rész.

1. H. felszerelés.

B. Hist. S. Hist. Eulw.
Libra Symbolu.

~~M. D. 4.~~

Libra 4

AZ RMK I.
622.
KERESZ-
TYENI VAL-
LÁSNAK

Rövid Tudománya.

Hebr: 12. v 14.

Szentségnélkül senki nem
láttya az Istent.

Christus Urunk Születése
után

1 6 3 2.

Ioh: 14. vers. 15. Mond az Vr Christus;
Ha engemet szerettek, tartsátok meg az én
parancsolatimat.

Matt: 11. vers. 30.

Az én igám gyönyörűséges, és az én terhem
könnyű.

1 Iohan: 5. vers. 3.

Az Istennek parancsolati nem nehezék.

Jacob: 2. vers. 16.

Az miképpen hogy az test lélek nélkül holt,
ugy az bűtis is cselekedet nélkül meg holt.

Gal: 5. vers. 6. & 6 vers. 15. 1 Cor: 7. v. 19.

Mert az Christus Iesusban, csak az ujjonnan
valo teremtes, és az szeretet által munkálkodo e-
leven hűt, és az Isten parancsolatinak meg tártása
használ.

Mat: 16. vers. 27. Rom: 2. v. 6. Apoc: 2. vers.
23. & 22. v. 12. Mat: 7. vers. 20, 21.

Az Isten az Christus által, az utolsó közsé-
sleges ítéletkor kinek kinek az ő cselekedeti szerént
fizet meg; Es azokat viszi be az örök dicsőség-
ben, a kik az ő mennyei Attyának akarattját cse-
lekedték.

[B] Az Christus tisztí:

Prophétaság, az Istennek akarattján:

Ki hirdettetéseben, a hol

(Az igéreték

(Parancsolatok, a mellyek:

(Termésheti meg magyar:

(Közöségesképpen val:

az hűtről, és pœnitentiá:

Kiválképpen valoknak,

a mellyek višont

Fővek

Mosesből elő hozottak

(Az tíz parancsolat:

(Azok kívül valók

(Moses törvény: adott.

(Erkölcsökre nézők a

mellyek megkötelezn:

(Mindé kereűtyének:

(Az Istenhez

(Az emberekhez

(Minnen magunkh:

(Bizonyos semélye:

(Az ceremóniára néző

Az Vrvacsorája, a hol

Az vízzel való mosodás-

rolis

Ezközök, a hol a ſ. Gyüle-

kezet fenytékjéről

Az véghez vitelinek mód-

gya, és arra való erő és se-

gedelem.

Rész. Levél.

VII.

23.

VIII.

25.

IX.

30.

X.

33.

XI.

42.

XII.

46.

XIII.

54.

XIV.

63.

XV.

75.

XVI.

84.

XVII.

87.

XVIII.

88.

XIX.

96.

Meg bizonyításáról az Christus által, az hova
adatot az Isten által való meg bizonyítás

/ Papfag
/ Királyfag

XX.
XXI.
XXII.
XXIII.
100.
102.
112.
117.

A Z KERESZ-
TYÉNI VALLÁSNAK
RÖVID TVDOMANYA.

I RESZ.

Az Keresztyéni Vallásról kö-
zönségesképpen.

1. Micsoda az Keresztyéni val-
lás?

Az örök életnek megtalá-
lására, és elvételére, az Isten-
től, az Christus által, ki jelen-
tetet Uút.

2. Honnét tanulhattuk meg
ezt az útát?

Az szent irásokból, kivál-
képpen pedig az Uy Testa-
mentumnak könyveiből.

3. Vadnak tehát még más szent
irások is, az Vy Testamentumon kívül?

Vadnak, tudni illik, az ô

A

Testa-

Testamentumbéli Szent irások.

4. Mellyik annakokáért ez az út?

Az Istennek és az Christusnak esméreti, à mint az Christus bizonyította, és állattya, Ez az örök élet, hogy meg ismérienek tégedet (Atyám) amaz egyedül való igaz Istent, és az kit el küldöttél az Iesus Christust.

Ioh: 17. 3.

5. Minemű esméretit érted pedig it az Istennek, és az Iesus Christusnak?

1 Ioh: 2. 3. 4.

3. 6.

4. 7. 8.

3 Ioh: v. 11.

Ollyant, az mely ő magában, az Isten szerént való jámbor életetis bé foglallya.

II RESZ.

Az Istennek esméretiről, az mi az ő magában való mi-voltát, avagy valóságát nézi.

1. Mit értesz ez helyen az Istennek nevezetén?

Amaz legfelsőbb, és senkitől nem függő, minden dolgoknak, és állatoknak, Urát.

2. Minemű dolgokban helyheztesz az Istennek esméretét?

Mind azoknak az dolgoknak meg tudásában, az mellyek, vagy az ő mi voltát és valóságát: vagy pedig az ő akarattját, nézik és illetik.

3. Mellyek azok az dolgok, az mellyek az Istennek mivoltát, és valóságát nézik?

Ezek; elsőben, hogy az Isten legyen, avagy hogy neki valóságos létele legyen. Másodszor, hogy ez az Isten csak egy legyen. Harmadszor, hogy ő örökké való legyen, az az, hogy se kezdeti, se vége ne legyen. Negyedszer, hogy tö-

kélltetesen igaz legyen, az az, minden ő cselekedetiben, az mi, igyenes, képes, és méltó dolog, azt tarcsa meg; és ezért mondatik az írásban, igaz mōdonak és hűnek. Őtōdſőor hogy tōkélltetesen bölcs legyen, az az, hogy mindeneket tudgyon, meg az mi gondolatinkatis, és mindeneket nagy bölcs tanattal tudgyon igazgatni, és véghez vinni. Hatodſőor, hogy tōkélltetesen hatalmas legyen, az az, hogy mindeneket, meg felette igen nehéz dolgokatis meg cselekedheſſék. Az mely dolgokból eztis eſűnkben vehettyűk, hogy az Iſten felette igen bodog legyen.

4. Kicsoda penig, az az Iſten?
Az menynek, és az földnek teremttője, az mi Urunk Iesus

Chri-

Christusnak Atyja.

5. Miképpen bizonyítod meg, hogy az az Isten az mi Vrunk Iesus Christusnak Atyja legyen?

Az Izent írásbéli nyilván való bizonyfagockal, úgy mint, az mikor, az Christus, fent Iánosnál, így szól: Ez az örök élet, hogy meg esmérjenek tégedet (Atyám) amaz egyedül való igaz Istent. Es az Corinthusbeliekhez, az Apostol, Izent Pal így ír: Nékünk egy Istenünk vagyon, amaz Atya, az kitől mindenek. Es az Ephesusbeliekhez: Egy az Isten, és mindeneknek Atya, ki mindenek felet vagyon, és mindeneken, és minnyáiunkban.

Ioh: 17. 3.

1 Cor: 8. 6.

Ephes: 4. 6.

6. Vallyon az Christus nem Istené?

Istennek mondathatik ugyan, de mindazonáltal, nem az amaz magától való felséges Isten. Holot annak az magától

valo felleges Istennek fia.

7. Az szent Lélekis, vallyon
nem Istené?

Nem, hanem, annak az fel-
leges Istennek ereje, és hatha-
tosága.

III. RESZ.

Az Istennek az ő esméretiről,
az mi, az ő akarattját nézi.

1. Micsoda dolgok néznek az I-
stennek akarattjára?

Azok az dolgok két rend-
béliék; mert azok közzül né-
mellyek, magában az Istenben
vadnak; némellyek pedig ő
tólle származnak, ugy mint,
az ő cselekedeti, és külső mun-
kái.

2. Mellyek azok az dolgok, az
mellyek magában az Istenben vadnak?

Rész

Rész szerént azok, az mellyek az szent irásokban szűbéli indulatoknak nevezetivel szoktak neveztetni; rész szerént pedig az ő el végezési, és rendelési.

3. Mellyek azok az dolgok, az mellyek szűbéli indulatok nevezeti alatt, ad előnkben az szent irás?

Az leg fővebbek, derekasbak, és az mellyek, az embereknek, az tudásra, és meg esméretre, felette szükségesekek, ezek; ugy mint az Istennek, az ő szereteti, kegyelme, és irgalmassága, az mellyel az jókat, és a jámborokat, leg elsőben és kíválképpen meg látogattya, illeti, és az mellyel az meg térőknek, az ő bűnőket meg bocsáttya, a könyörgőket, és a kik neki esedeznek meg halgattya, és

az meg nyomorítottaknak segitseggel lészen: Es ez előszámlált dolgokkal ellenkedő dolgok, úgy mint az gyűlölség, az mellyel az bűnöket, és az kik azokban meg maradnak utállya; és az ő haragja, és keménysége, az melytől, azoknak meg büntetésére az kik vétkeznek, fel indittatik.

4. Mellyek az Istennek az ő elvégezési?

Azok, az mellyeket az Isten, vagy hogy maga cselekedgyék meg, avagy hogy egyebektől hogy meg legyenek és véghez vitéssenek, önnön magában el végezte: Az mely dolgok, az menyiben nekünk tudásra szükségesek, rész szerént az ő ígérétiből, és fenyegetésiből, nyilván vadnak, és ki tündöklenek.

IV RESZ.

Az Istennek cselekedetiről.

1. Mellyek az Istennek cselekedeti?

Az Istennek az ő kiválképpen való cselekedeti meg fámúlhatatlanok ugyan, mind azon által az ő közönfegyességképpen való cselekedeti, az mellyekben minden egyéb több cselekedeti bé foglaltathatnak, ez két rendbéliék; úgy mint; az első, az menynek, földnek, és mindeneknek valamik ezekben vadnak, teremtese; Az második, minden egyéb dolgokra is ugyan, de nevezet szerint külön külön minden emberekre való vigyázása, és gondviselése.

2. Micsoda dologból látjuk meg az Istennek gondviselése?

A 5

Az

Az teremtet állatoknak, és dolgoknak, megtartásából, és ugyan azoknak elrendeléséből, és vellek való, úgy á mint kívántatik élésből: Ez ő gondviseléséhez való penig főképpen, á mint, az egyéb értelemmel meg ékesített teremtet állatoknak, szintén úgy az embereknekis, gubernálása, és vezérlése.

3. Minémű dolgokban helyezettet az embereknek gubernálása, és igazgatása?

Elsőben az parancsolatoknak elejekben való irásában, adásában, és szabásában, és az jutalmoknak, és büntetéseknek, el végezésében: Továbbá azoknak az dolgoknak, az melyek elejekben irattattak, és el végeztettek, ki szolgálatá-

ban,

ban, a mely ki szolgáltatáshoz való főképpen, azoknak meg ajándékoztatások, a kik az parancsolatoknak engednek, és azoknak meg büntetések, a kik nem engednek.

4. Micsoda módon juthatunk pedig el, ezeknek az dolgoknak, meg eszméretire és tudására?

Az Iesus Christusnak meg eszméreti által: a mellyel oly igen egyben kapcsoltatot, kötötetet, és serkeztetet, az Istennek ádvessleges eszméreti, hogy az Istennek eszméretihez, az Iesus Christus eszméreti nélkül nem juthatunk.

V RESZ.

Az Christusnak eszméretiről.

1. Taníts meg engemet azokra az dolgokra, az mellyeket az Iesus Chri-

stus fe-

stus felől szükség meg tudnunk, és értenünk?

Ezek az dolgok két rendbéliiek: mert, némellyek az ő személyére; némellyek az ő tiszteletre néznek és vitéznek.

2. Mellyek azok az dolgok, az mellyek az Christusnak az ő személyére néznek?

Hogy természeti szerént, és valóságában bizony ember legyen, az kí noha régenten, az mikor az földön élt, és járt, halando volt ugyan, de mostan halhatatlan.

3. Honnét bizonyítod meg, hogy a Christus valóságos és bizony ember légye?

Erre minket sok szent irásbéli bizonyfagok meg tanítanak, a mellyeknek számai között valok ezek: Az Isten és az emberek között, egy az Közbeniárho, az ember Iesus Christus. Es: mivel hogy em-

1 Tim: 2. 5.

ber ála

ber által vagyon az halál, az holtaknak feltámadásais, ember által vagyon. Es bizonyára az Isten az Prophe-
ták által régenten, illyent igért vala meg, és a Christust illyen-
nek lenni bizonyította, az hűt-
nek ágazatírol valo vallás tē-
telnekis formája, mellyet kő-
zönsegesen Apostoli C R E-
D O N a k, hűtnek, és vallástē-
telnek neveznek, az mely cre-
dot mi velünk egygűt, az egész
Keresztység val.

1 Cor: 15. 21

4. Így tehát az Vr Iesus Chr-
stus pusztá ember volna?

Vay nem olyan; mert az
Isteni természetben részesűlt,
holot elevenítő lélekké tēte-
tet; és minden egyéb rendbéli
emberek száma között, ki vé-
tetet, mert Istennek fia, s meg
penig egy szűlőt fia.

confer

2 Pet. 1. 4.

1 Cor: 15. 45

5. Mi okért hivattatik és neveztetik Isten fiának?

Ennek az dolognak négy rendbéli okai vadnak. Az első ok ez; Mert szent Lélektől fogantatott, és így senki más, néki, nem volt Attya, az Istenen kívül. Az mely okot ki fejezet az Angyal, Mariához így szólván: Az szent Lélek száll te reád, és az magosságbelinek ereie meg árnyékok téged; Es ez okért a mely szent születik te tőled, Isten fiának hivattatik.

6. Mellyik az második ok?

Ez; Mert az Atyától meg szenteltetet, és az világra küldetet volt; a mely okot maga fejezet ki az Christus, szent la nosnál.

7. Az a meg szentelés, és az világra való küldés, miképpen törté őtet Isten fiává?

Illyenképpen hogy így az

Isten.

Luc: 1. 35.

Ioh: 10. 36.

Istenhez, szentséggel, bölcseséggel, és hatalommal, hasonló lőtt, és ezekkel az dolgokkal, hozzá közelítet, és hogy az Istennek az követtségét, az Evangeliumnak az ő hirdetésében, igen nagy méltósággal viselte. Az mely dologból, az Istennek felette kiváltképpen és tellyességgel Atyai ő hozzá való szeretetiis, meglátzik és kitetzik.

8. Mellyik az harmadik ok?

Ez; Mert az Isten őtet halottaiból fel támasztotta, és az örökké való életre mayd mint uñonnan szülte. Az honnét, az halottak között első születnekis mondatik.

9. Mellyik az negyedik ok?

Ez; Mert őtet az Isten, nem csak halhatatlanfaggal, hanem

még

Act: 13. 22. 23
Rom: 1. 4.
Col: 1. 18.

még hatalommal, és bírodalommalis magához igen hasonlová tőtte, az midőn ötet menyei, és örökké valo fő pappá, és királyá állatta.

10. Mi okért neveztetik Istennek egy szülőt fiának?

Heb: 4. 3.

Pfal: 2. 6, 7.

confer

Mat: 16. 16.

és

Mar: 8. 29.

és

Luc: 9. 20.

1 loh: 3. 1, 5.

Ez okért; mert tellyességgel kiválképpen valo fia az Istennek, nem csak azért hogy az Istennek erejétől fogantatott, és szűztől születet, hanem még sokkal inkább ezért az okért, hogy minden több egyéb Istennek fiait, mind az Istenhez valo tökéletes hasonlósaggal, s-mind pedig főképpen hogy az Isten előtt valo felette nagy szerezetben, kegyelemben, és kedvesseghben, azokat meg hallatta, úgy el annyira, hogy, ha az több Isten fiai, az Christussal

egy-

egyben vettetnek, és hasonlítottatnak, még hogy Isten fiainak mondattassanak is, alig érdemlik.

VI RESZ.

Az Iesus Christusnak tisztiról közönségesképpen; à hol némely dolgokrol, az mi üdvességünknek főveb és derekasb okairolis szolunk.

1. Micsoda értelemben vagy az Iesus Christus tisztiról?

Közönségesképpen és ki terjesztve ugyan, ilyen értelemben vagyok, hogy mi megtartónk, szabadítónk, és Idvezítőnk legyen: kiválképpen és kifejezve penig; hogy propheta, fő pap, és király legyen.

2. Mi ebből hivattatik az Christus, mi megtartónknak, és üdvözítőnknek?

Mert azok az dolgok, a melyek, immár régen az Istentől mi nekünk elvégezet üdvösségünkhez valok és tartoznak, ő általa vitetnek véghez, és tökéltetnek is meg. Mert mind az üdvösséget, s mind az üdvösségnek útát, mi nekünk az Istennek nevével leg elsöben ő hirdette, és meg is bizonyította, és ezt az önnön maga példájában meg mutatta; és az menjekben lévén, mindenekre valamellyek az mi üdvösségünkre néznek, mind örökké gondot visel, és mindeneket ki foglaltat; és végezetre azt minékünk valamikor valóságoson és voltaképpen meg adgyais.

3. Az Christus, nem első fő oka az mi üdvösségünknek?

Nem: mert az mi üdvösségünknek első és fő oka, az Isten, az Christusnak dicsőséges szent Attya. Mert ugyan is ez rendelt el minket elsőben az üdvösségre. Annak utánna az Christus által minket hív; ezek után ugyan ő általa választ, és teljességgel minket meg is igazít; és végezetre minket valamikor ugyan ő általa meg is dicsőít.

4. Micsoda pedig az Istennek az ő eleve rendelése?

Az világ fundamentuma fel vetése előtt való ollyatenni meg lőtt végezése az Istennek, a melyben el végezte, hogy azokat, mind, valakik az Christusban hinnének, és ő neki en-

Rom: 8. 29.
& d.

#5
 gednének, örök élettel meg ajándékozza. Az mely el végezéshöz, hozzá adatot más ilyen el végezés-is, a melyben az Isten el végezte, hogy azokat a kik az Christusban hinni, és ő néki engedni, nem akarnának, örök halállal meg büntesse.

s. *Micsoda az hivatal?*

Az üdvösségnek hirdette-
 tése, avagy azzal nyilván való meg kénálás, és arra való hivo-
 gatás, a mely üdvösség hirdet-
 tetése, az Istennek, az embe-
 rekhez, ingyen való kegyel-
 méből származik, a mellyel ez
 leszen, hogy abból, mind azt
 meg tudgyák az emberek, hogy
 az Isten ő nékiek, az üdvössé-
 get meg akarja adni; s. mind
 pedig azt, hogy minémű ok a-

lat a-

lat akarja megadni.

6. *Micsoda az elválasztás?*

Az elválasztásnak igéje, két jegyzésben vétetik; mert néha ugyan azon egy dolgot jegyzi, az mit jegyez az hivatalnak igéje: néha pedig jegyzi az Istennek azt az elvégezést, az mellyel elvégezte, hogy azokat az embereket, az kik valóban és tökéletesen hisznek az Christusban, és ō néki engednek, az örök élettel, mind fejenként megajándékozza.

7. *Ez az második értelem vagy jegyzés szerént való elválasztás, az Eleve rendelestől mit különböztet?*

Kiváltképpen két módon: Elsőben hogy az eleve rendelés, az embereknek hívőket, és jámbor életeket megelőzte;

ez az el választás pedig, után-
na következik az hűtnek, és az
jambor Istenes életnek, úgy
hogy ugyan ezen is fundálta-
sék és vegyen meg vastagodást,
ez az második értelem szerént
valo el választás: Az mely do-
logból ez következik, hogy az
Istenes jambor élet, és az hűt
meg szűnven, meg szűnik ez
az el választás, ezközből
mindazonáltal semmire meg
nem szűnven az eleve rendelés.
Másodszor; hogy az eleve ren-
delés, minden hívekről közön-
ségesképpen lő: Ez az el vá-
lasztás pedig kiválképpen va-
lo, az az, az egyenként és ne-
vezet szerént valo hívekre néz.

8. Micsoda az meg igazítás?

Az meg igazítás, ebben az
dologban áll, és helyhezteter;

hogy

hogy az Isten mi velünk, jollehet vétkezünk legyen, de bintén úgy bányék és cselekedgyék, mint ha igazak és ártatlanok volnánk, az az, mi nekünk bűneinket meg bocsássa, és örök élettel, a mellyet az igazságnak jutalmul rendelt, meg akarjon ajándékozni.

9. *Micsoda az meg dicsőítés?*

Az örök élettel valo meg ajándékozás.

VII RESZ.

Az Christusnak Prophetiai tisztiról.

1. *Az szent irásban hol nevezetik az Christus Prophetának?*

Erről az dologrol vagy on bizonyfag, az Apostolok cselekedetiről irt könyvben, az

B 4

mely

Act: 3. 22, 23.

7. 37.

Deut: 18. 18.

19.

X^o

mely bizonyfagot sz. Peter, és
 bent Istvan Moysesből hoznak
 elő, a ki régenten az Atyához
 így szollot: Prophetát támaszt ti-
 nektek, az ti Vratok Istentek, az ti atyá-
 tok fiait közül, mint engemet, őtet hal-
 gyátok mindenkben, valamellyeket szo-
 land ti néktek. Lészén pedig, hogy min-
 den lélek, a ki nem halgatandgya, azt
 az prophetát, ki irtatik az nép közül.

2. Miben ál, és miben helyhez-
 tetet az ő prophetiai tiszt?

Az uy fővettségben bé fog-
 laltatot az Isten akarattyának
 ki nyilatkoztatásban, és meg-
 bizonyításában, mellyet régen-
 ten ő az földön véghezis vit;
 ugyan a mely okért, az uy szó-
 vettségnek közbenjárójának is
 mondatot és neveztetet.

Heb: 9. 15.

12. 24.

3. Micsoda az Istennek az uy
 szóvettségben bé foglalé az ő akarattya,
 a melyről emlekezet lön?

Ez

Ez nem egyéb, hanem az ő
tökéletes ígéreti, és ezek elle-
nében vetet és állatot fenyege-
tési, és az ő tökéletes paran-
csolati.

VIII RESZ.

Az Christusnak ígéretiről.

1. Mit ígért nekünk az Christus
az Isten nevével?

Ígért mi nekünk a Christus
mindeneket, valamit az ő ne-
vében kérendünk, azok akar
ez jelen valo, akar az jövőendő
életre néző jók legyenek; akar
penig mind az két rendbeli é-
letre, mind egyaránt nézze-
nek, és közönségesek legye-
nek.

2. Mellyek azok az iók, a mel-
lyek mind ez jelen valo, s. mind az idő-
vendő életre néznek?

Mat: 7. 7. & d

Io: 14. 13. 14

16. 23.

1 Ioh: 3. 22.

5. 14. 15.

1 Tim: 4. 8.

Mat: 12. 31.

32.

Heb: 8. 12.

Az bűnöknek meg bocsánattya, mely ez jelen való életben kezdetik ugyan, de az jövőendőben vitetik véghez.

3. Micsoda az bűnöknek meg bocsánattya?

Ajándékul való meg szabaddítás, az bűnöknek vádlása, és büntetése alól, de kíválképpen az örökké való büntetés alól.

4. Mellyek az időendő életnek ioi?

Ioh: 3. 14. 15

és egyebűt.

1 Ioh: 1. 2.

5. 11.

Azok az örök életnek neve alat az szent írásokban bé szoktak foglalratni.

5. Mi értetik az örök életnek nevezetűt?

Oly élet, az melynek soha semmi időben vége nem leßen, örökké való örömöckel, és nagj dicsőséggel egyben kapcsoltatván, a mellyet az Istennel, az

Chri.

Christussal, és az szent Angyalokkal egygűt élűnk.

6. Mellyek az ielen valo életnek, nekűnk meg igért, iovai?

Azok avagy lelkiek, avagy testiek, avagy egyszer s mind, mind az mi lelkűnknek, s mind testűnknek hasznosok.

7. Mellyek az lelki iok?

Azok között, az leg főveb és derekasb, az melyben az többi, néműn néműképpen bē foglaltathatnak, és à melyre vi-terhetnek, az szent lélek.

8. Micsoda az szent Lélek?

Az Istennek ereje és hathatofaga, à mellyel az hű emberek meg szenteltetnek és Istenes dolgokra valo szűkséges és hasznos elefre el választatnak, el szenteltetnek.

Luc: 11. 13.
Ioh: 7. 37. 39
Luc: 1. 35.
24. 49
Act: 10. 38.
1 Cor: 2. 4. 5
Eph: 3. 7. 20

#o:

9. Mi módon szenteltetünk el,
az mostani időben, az szent lélek által?

Illyen módon, hogy az mi
lelkünk ez által, avagy hogy I-
steni dolgoknak bőveb esmér-
tível, és tudásával, avagy hogy
az örök életnek bizonyosb re-
ménységével, és végezetre ö-
römmel, az jövődő halhatat-
lanságnak néminémű izível,
vagy az veszedelmekben és
nyomoruságokban való erőf-
séggel, az könnyörgésben való
ayítatósággal, és végezetre
minden dolgokban, a mellyek
az Istenes életre néznek, kivál-
képpen való buzgosággal, és
elevenséggel, bétellyenek, és
bővölködyenek.

10. Mellyek az Christus által,
az nekünk meg ígért testi iok?

Ez jelen való életünk táplá-

latára

lására néző izűkfeges dolgok,
és az háboruságokban és vese-
delmekben való meg oltalma-
zás, tartás: Mely mind két rend-
béli dolgokat, mindazonáltal
ugy kel érteni, hogy az igazság-
ért való üldözéseknek uttya
meg ne rekesztessék,

Mat: 6. 33.
10. 29. & d.
Mar: 10. 30.
31.

11. Mellyek azok az iok, a mel-
lyek mind a mi lelkünknek, s mind az te-
stünknek hasznosok?

Az mi meg segítségünkre bo-
csátot Angyaloknak, segítse-
gek. Mert ugyanis, az Isten,
és az Christus, minket, mind az
lelki, s mind az testi ellensé-
ginktől, és egyébfele veszedel-
mektől, ő általa oltalmaz meg,
és mind az mi lelkünk, s mind
testünk meg maradására, és üd-
vesseggére visel gondot.

Mat: 18. 10.
Heb: 1. 14.

H.

12. Micsoda büntetéssel fenye-

Mat: 13. 41.

49. 50.

23. 41. 46.

Rom: 9. 18.

II. 7. & d.

1 Cor: II. 30

& d.

Luc: 19. 43

44.

20. 22. & d.

gette az Christus az istenteleneket?

Az amaz kiólthatatlan tűz-
zel, és az örök halálnak bünte-
tésevel. Iollehet egyéb bünte-
télekis vadnak, á mellyekkel az
szofogadatlanok, és engedetle-
nek è jelen valo életben is, meg
büntettetnek, á mely büntete-
sek, rész szerént az testet, rész
szerént penig az lelket illetik.

IX RESZ.

Az Christusnak leg közönse-
gesb parancsolatirol; az hűt-
ről, és az poenitentiáról.

1. Mellyek az istennek, az Chri-
stus által nekünk előnkben adatot, paran-
csolati?

Azok két rendbéliiek: mert
nēmellyek előnkben adgyák e-
gészfen minden mi tífűnket;

nemel-

némellyek penig annak csak bizonyos részeit adgyák, írják, és szabják előnkben.

2. Mely parancsolatok adgyák előnkben minden mitisztünk?

Főképpen az Christusban való hűtről, és az pœnitentiáról vagy Istenhez meg térésről való, parancsolatok.

3. Mit értesz az Christusban való hűtön?

Az Christusban, és ő általa az Istenben helyheztetet olj bizodalmat, hogy az ő ígéretinek reménsege alatt, az ő parancsolatihoz engedelmesek legyünk.

4. Vallyon más ie gyzésben az szent írásban nem vétetik az Christusban való hűt?

Vétetik neha csak szinten azért az jóvállásért, mellyel az Christus tudományát jóválljuk,

avagy

avagy csak ízintén az ő benne helyheztetet bizodalomért, az mely az életnek jámborságát ő magában bé nem foglallya, hanem csak az arra valo ügyeket szerzi meg bennünk.

5. Mit értesz az poenitentián?

Az mi lelkünknek, elménknek, életünknek és erkölcsünknek, job dolgokra valo fordulást, és változtatást.

6. Vallyon más iejzészbenis nem vétetiké, az poenitentiának igéje?

Vétetik néha, csak az mi elménknek jobra valo változásáról, az az, az előbbi életünknek vádlásáról, és hogy ennek utánna job életben foglallyuk magunkat, arról valo tanacsrol, a mellyel az mi bűneinkről valo vallás-tételnek együt keljárni.

1 Ioh: 1. 9.

7. Kinek

7. Kinek kel pengig meg vallanunk az mi bűneinket?

Az mi bűneinket főképp az Isten előtt kel, meg vallanunk: de mind azonáltal ugy; hogy az emberek előtt is, hogy mi vétkeztünk és az Isten bűnterését hogy meg érdemlettük legyen, meg esmérjük: sőt meg azokat az mi esetinket is, meg vallyuk azok előtt, az kiket ez esetekkel meg sértettünk, a vagy őket meg botránkoztatunk, vagy a mellyekről ő tőlők meg feddettettünk, és dorgáltattunk; Avagy végezetre mikor, egyebektől azt kívánnyuk, hogy avagy az Isten előtt valo könyörgésekkel, a vagy tanácsokkal meg segítsenek.

1 Ioh: 1. 3. 10

Luc: 17 3. 4
confer
Mat. 18. 15.
& d.

Iac: 5. 16.

X RESZ.

C

Az

Az Christusnak az Moses által kiadott törvényből előhozott parancsolatokrol, és legelsőben az tiz parancsolatrol.

1. Mellyek az Christusnak azok az parancsolati, a mellyek az mi tisztünknek és hivatalunknak, csak bizonyos részeit adgyák és szabják előnkben?

Azok az parancsolatok között; némellyek fők és derekasok; némellyek pedig adgyák előnkben az eszközöket, az mellyek amaz derekas parancsolatok megtartására szolgálnak. Mind az két rendbeli parancsolatok nemének; némellyike, az Moses által kiadott, az erkölcsre néző lsten parancsolatiban bé foglaltnak; némellyike pedig, azokban az pa-

parancsolatokbā foglaltatnak bē,
 a mellyeket maga az Christus,
 az Moses törvénye kívül, e-
 lőnkben adot.

2. Mellyek az erkölcse néző,
 régenten Moses által ki adatot parancso-
 latok?

Azoknak a parancsolatok-
 nak derekafszab része, az tiz pa-
 rancsolatban; más része esmét
 azon kívül adatik és iratik e-
 lőnkben. Minden parancsola-
 toknak summája pedig ez: sze-
 ressed az te Vradot Istenedet, az te tellyes
 szívvedből, és az te tellyes elméből, és az
 te tellyes erődből. Az te felebarátodat
 pedig, mint ténne magadot.

Deut: 6. 5.
 Mat: 22. 39.
 Levit: 19. 18

3. Az Isten szeretetiről való pa-
 rancsolat mit kíván?

Hogy valamenyi, és valami-
 nemű erő vagjon mi bennünk,
 azt éppen, az Istenhez való en-
 gedelmességünknek meg mű-

tatására, és az ő dicsőségére fordítsuk.

4. Az selegbarátunk szeretetéről való parancsolat mit kíván?

Mat: 7. 12.

Hogy azt mutassuk mi meg egyebekhez, a mit akarnánk és kívánnánk hogy egyebek mi velünk cselekednének.

5. Magyarázd meg most ennél kem az tíz parancsolatnak hagyományit avagy parancsolatit?

Exod: 20. 3.
& d.
Deut: 5. 7.
& d.

Az első parancsolat rend szerént ez: Ne legyen te néked más istened én előitem.

6. Micsoda értelmé ez parancsolatnak?

Hogy valakit más Istent, az menynek földnek teremője kívül, magunknak ne csénállyunk, avagy Isteni tisztelettel az mi jó kéjünk szerént, ne illessünk.

7. Micsoda értelemben kel len=

nánk

nújk azok felől, á kik az megholt szenteket, de kiválképpen, az Vrlesunak Annyát, szűz Mariát, ájttatos tisztelettel illetik?

Eők azt, holot az Istennek méltóságos engedelme és parancsolattya nélkül mivelik, tellyességgel az Istennek ez első parancsolattya ellen cselekezik.

8. Valljon hát ők az Szentesket ájttatos tisztelettel illetik?

Tellyességgel azzal: mert az ájttatos tisztelet, Isteni tisztelet, kiválképpen á mely azért tulaydonittatik valakinek, hogy az íteltetet felölle, hogy az mindeneket, á mellyek akar hol legyenek, viseltetnek, tudgyon, és ez okon aztis tudgya, hogy ki ki őtet minémű elméből tisztellye, és hogy azt az mit ő tölle kérjen, megis ércse,

és akar kinek a ki ő hozzá folyamodik, segítséggel leheffen.

9. Nem kívántatik tehát az ájrtatos Isteni tisztelethez, hogy el higyed, hogy az, a kit tisztelsz, csak az-maz egy magától való felséges Isten legyen?

Nem: mert ilyen el hitellel, még az pogányok sem tisztelték az aláb való Isteneket; mind azonáltal penig, ugyan Isteni tisztelettel tisztelték azokatis.

10. Mellyik az második parancsolat?

Ne csénály magadnak faragot képet, se semmi hasonlatosságot azoknak ábrázattyyokra, a mellyek az egekben sön, és az mellyek az földön alatt, és az mellyek az vizekben az föld alatt, vadnak; Ne imádgjad azokat, se ne tisztellyed.

11. Micsoda tiltatik meg ez isgekben?

Min.

Minden képeknek, a melyek Izsétségeseknek tartatnak, mind kiábrázolások, s mind tiszteletek.

12. Az képeknek pedig minémű tiszteleti tiltatik it meg?

Nem csak az, hogy képeket Isten gyanánt és helyet, vagy valami Istensegért ne tisztely; mert azt kel itélnünk, hogy ez a dolog az első parancsolatban tiltatot inkább meg; Hanem hogy az Istent, vagy valakit mást, képek által, akár mi módon, de ne becsöld és tiszteld. Az miképpen régen ten az Izraéliták, az igaz Istent az borjukban; az pogányok pedig az ő magoktól gondolt Isteneket az képekben tisztelte.

Exod: 32. 4.
3 Reg: 12. 28

13. Mellyik az harmadik parancsolat?

Az te Vradnak Istenednek nevet héában ne vegyed: Mert büntetetlen azt, az VR nem szenved, a ki az ő nevet héában véendi.

14. Micsoda az Vradnak nevet héában venni?

Meg eskünni, avagy az Istent bizonylagul hini, hamis dolgokban.

15. Mellyik az negyedik parancsolat?

Meg emlékezzél hogy az Szombatot meg szenteld.

16. Meg kellé mi nekünk is tartanunk az Szombatlást?

Nem: mert az több Ceremoniákkal egyűt ennekis vég vettetet.

17. Mellyik az ötödik parancsolat?

Tisztellyed az te Szüleidet, vagy, az te Atyádot, és az te Anyádot, hogy bocsfzu ideig ély az földön.

18. Micsoda tisztelni az szüle-

inket?

Né-

Ephes: 6. 1, 2
1 Tim: 5. 4.

Néki nagy becsülettel engedni mindenekben, a melyek az Isten parancsolatival nem ellenkednek; és az elvőt jótéteményekért, háláado, és kedves szível lenni.

19. Mellyik az hatodik parancsolat?

Ne öly.

20. Mellyik az hetedik parancsolat?

Ne paráználkodgyál.

21. Mellyik az nyolczadik?

Ne oroz.

22. Mellyik az kilenczedik?

Hamis tanubizonyyságot ne szoly, az te felebarátod ellen.

23. Mellyik az tizedik?

Ne kívánd az te felebarátodnak házát, se ne kívánnyd az ő feleségét, se szolgálát, se szolgáló leányát, se ökrét, se számárát, se semminémű marháit azok között, a melyek övé.

24. Micsoda az te felebarátod?

nak marháit kívánni?

Elmédet arra vetni, vinni, ügyekezni, hogy a más ember marjához, a mely te néked te-
redgyék, hamis módon és uton
hozzá juthas.

XI RESZ.

Az tíz parancsolat kívül, az
Mózes által adatot, az erköl-
csökre néző, parancsola-
tokrol.

1. Az tíz parancsolaton kívül,
micsoda parancsolatokat adott Mózes, a
melyek az erkölcsökre néznek?

Azok négy karban állattat-
hatnak, és foglalathatnak be:
mert némelyek az Istent és az
ő tisztességét illetik; némelyek
felebarátunkra néznek; némel-
lyek mi magunkra főképpen;

némel-

nemeielyek végezetre bizonyos ezközöket szabnak, és adnak előnkben, az mellyek az egész törvénynek meg tartására szolgálnak.

2. Mellyek néznek az Istennek tisztetségére?

1. Az Isten nevének minden káromlását, és bolzsfuszaggal való illetését, hogj el távoztassuk.

Levit: 24. 15

2. Hogy senki az Istent meg ne kisértse, és se kételkedes, se vakmerőség által, őtet meg ne bántsa.

Deuti 6. 16.

3. Hogy senki bálványozó lakadalomban jelen ne legyen, avagy hamis Istenek tisztelőkkel, egyben ne házasodgyék.

Exod: 34.
15. 16.

Déut: 7. 3, 4

4. Hogy senki ördöngösséget, jösmondásokat, és varázsló jövendőléseknek több hasonló

Lev: 19. 26, 31
20. 6, 26.

neme.

Deut: 18. 9.
& d.

nemeit, ne gyakorollya, avagy hogy a kik azt gyakorollyák, azoktól kérdőt, és tanácsot, ne kérjenek.

3. Mellyek néznek felebarátunkra?

Exod: 22. 21
& d.

23. 1. & d.

Levit 19. 11.

13. 15.

16. 23.

& d.

Deut: 1. 16.
17.

1. Hogy se testében, se hírében nevében, se jovaiban, mást meg ne sércsünk: és hogy minden, mind, itéletekben, s mind, vegezésekben, az igazságot szentül meg tarcsuk, meg az külsők, és idegenekhezis: az személyeknek meg választását el távoztassuk.

Deut: 15. 7.
& d.

2. Hogy az szűkölködők-höz, az jótétemént gyakorollyuk, kiválképpen az özvegyekhez, az árvákhoz, és idegenekhez.

Exod: 22. 25.
Levit: 25. 35
& d.

3. Hogy az usorával, az atyafiát, avagy felebarátunkat,

kivál.

kivalképpen az szegént, meg ne nyomorítsuk.

4. Hogy felebarátunktól, bátor ugyan ellenségünk legyenis, segítségünket meg ne vonnyuk, azokban az dolgokban, mellyeket hogy akar kihezis meg mutassunk, az emberiség maga arra viszen, és azt mutattya, és hadgya; és hogy gyűlölséget elménkben, ellene ne visellyünk, avagy oly boszszu állást ne kövelsünk, mely az törvényben nem parancsolta az Magistratusnak, és tisztviselőnek.

5. Hogy az nyavalyást meg ne csufollyuk.

6. Hogy illendő tiszteletget tegyünk, az előttiünk járó Tisztviselőknék, és az véneknek.

Exod. 23. 4.

5.

Deut. 22. 1.

& d

Levit. 19. 17

18.

Levit. 19. 14

Deut. 27. 18

Exod. 22. 28

Levit. 19. 32

4. Mellyek azok az parancsolatok, az mellyek főképpen veánk és magunkra néznek?

Levit: 19. 6.

& d

19. 29.

20. 11. & d

Ezek között, ez leg fővén, hogy az tisztátalan, gerjedező, és faytalan gyönyörűségektől, és kívánságoktól, magunkat meg tartoztassuk.

5. Micsoda ezek azok adatnak előnkben, az mellyek az egész törvény meg tartására szolgálnak?

Deu: 6. 6, 17

11. 18, & d

Az Istennek törvényi felől, mind szüntelen valo gondolkodás, és kíválképpen azokrol az gyermekekkel valo beszélgetés.

XII RESZ.

Az Christusnak az törvényhez adot parancsolatirol, és elsőben azokrol, az mel-

lyek

lyek az Isteni tisztelet-
re néznek.

1. Mellyek az Moses törvényé-
hez adot parancsolati az Christusnak?

Azok kozzúl némelleyek
az erkölcsöket, némelleyek az
ceremoniákat nézik: kik köz-
zúl amazok, avagy minden ke-
resztyéneket tellyességgel, a-
vagy csak bizonyos személye-
ket, köteleznek meg.

2. Mellyek az Christusnak a-
zok, az erkölcsre néző parancsolati, a
mellyek minden embereket meg kötelez-
nek?

Ezek rész szerént az Istent
és az Christust; rész szerént e-
gyéb embereket; rész szerént
műnнен magunkat, nézik, és
illetik kiválképpen.

3. Mely parancsolatok nézik
az Istent és az Christust?

Azok

a Ioh: 1. 2.

20. 28.

Rom: 9. 5.

Heb: 1. 2. 9.

b Ioh: 14. 1.

c Ioh: 4. 23.

Phil: 2. 10.

d 1 Cor: 16.

22.

e 2 Cor: 5.

11.

f Matt: 20.

32. 33.

g Phil: 2. 11.

Azok szám szerint négyek. Az első ez, hogy az Ur Iesust a Istennek, az az, oltjannak, ugi mint a kinek mi raytunk, az Atya Isten ajándékjából, Isteni hatalma legyen, esmérjük, és ez okért az mint az Istenben hiszünk, b ő benne is hidgyunk, ötet c tisztellyük, d feresztük, e és fellyük, és az ő nevét, és tudományát f vallyuk; De így mind azonáltal, hogy mind ezek az Atya Istennek dicsőségére nézzenek, g vitéssenek, és szolgáltafsanak.

4. Mellyik az második?

Epef. 5. 20.

Col. 3. 17.

Heb. 13. 15.

Hogy mindenkor, és minden, az Istentől, el vőt jökért, ő neki, az Christus által hálát adgyunk.

5. Mellyik az harmadik?

Hogy

Hogy szüntelen, és nagy
gyakorlatossággal imádkoz-
zunk, akár az Istenhez, akár
az Christushoz bocsátván, i-
gazgatván az mi könyörgé-
sünket.

Luc: 18. 1.
1. Tes: 5. 17.

6. Mi módon kel az Istennek
könyörgei?

Az könyörgésnek formá-
ját és modgyát, ilyen igékben
írta és adta előnkben mi né-
künk az Christus.

Matt: 6. 9.
Luc: 11. 2.

Mi Atyánk ki vagy az mennyekben,

Megszenteltesd az te neved:

légyön el az te országod:

Légyen meg az te akaratod, a mi-
képpen az mennyben, (ugy) az földön is:

Az mi mindennapi kenyerünket ad
meg nekünk ma:

Es bocsásd meg mi nekünk, az mi
véteinket, a miképpen mijs meg bocsá-
tunk ellenünk vétetteknek:

Es ne vigy bē minket az kísértetben;
hanem szabadíts meg minket az gonosz

Mert tiéd az ország, és az hatalom,
és az dicsőség, mind örökkön örökké.
Amen.

7. Mi jelentetik ez igék által;
meg szenteltetitek az te neved?

Ez; mint ha ezt mondanok.
Cseleked meg hogy mindenűt
dicsérjenek és dicsőítsenek té-
gedet.

8. Mi jelentetik ez igék által:
jönjön el az te országod?

Ez; cseleked meg, és víd
véghez, hogy mindeneknek
szűvök, elméjek, te néked, úgy
mint, minden állatoknak és
dolgoknak leg felső fő Urok a-
lá vessék magokat, és csak té-
ged egyedül, tiszteljenek, fel-
lyenek, az Christus által.

9. Mi jelentetik ez igék által:
légyen meg az te akaratod, miképpen
az mennyekben, (ugy) az földön is?

Ez hogy; cseleked meg,
hogy az emberek úgy vigyék

vég-

veghez, az te hagyományodat,
és parancsolatodat, a miképpen
az mennyei Angyalok.

10. Mit értesz, az; mindennapi
kenyéren?

Minden dolgokat valamel-
lyek szükségesek, az mi min-
dennapi táplálásunkra, és le-
geltetésünkre.

11. Mit iegeyznek amax igék:
bocsásd meg mi nekünk a mi vétkeinket?

Ezt; hogy ne büntes meg
minket az mi bűneinkért.

12. Miért adatik hozzá; az mi-
képpen mijs meg bocsátunk, az mi (a-
dósinknak) ellenaünk vétetteknek?

Hogy tudgyuk ezt, hogy
ha mi meg nem engedgyük e-
gyebeknek az ő meg bántáso-
kat, és meg sértéseket; az Isten-
is mi nekünk meg nem engedi,
és meg nem ajándékozza, az
mi, ő ellene valo cselekedetin.

ket, és az ő reá néző meg bántásokat.

13. Hát imex igék mit iegyeznek: ne vigy minket az kísértetbea, hanem szabadíts meg minket az gonóttól?

Ezt; ne engedgyed meg, hogy minket, úgy meg nyomjanak, az szenvedések, és háboruságok, hogy az igazság, és kegyes Istenes élet mellől elszakadgyunk, hanem az Sátánnak erejét, a ki effele ártalmas veszedelmeknek, és sanyargatásoknak oka szokot lenni, zabolázd meg.

14. Szabadé más módon, és formán, imádkozni?

Szabad: csak hogy oly dolgokat kérjünk, az mellyek az Isten akarattyához illendők, és azokat az dolgokat, a mellyek az Christustól előnkben adatot könyörgésnek formájában bevad-

vadnak foglalva, kérjék főképpen.

15. Mellyik, az Istenre és az Christusra néző, negyedik parancsolat?

Ez; hogy mi nekünk, nem csak hamisán nem szabad eskünnünk, hanem még ugyan igazán is, csak akkor szabad, a mikor nem minémű kérelenségből kényszerítettünk arra, és ez is az Istennek és az Christusnak is, (a kinek nevére is esküthetünk) nagy felelőmével.

16. Hol vagy on arrol irás?

Matt: 5. 33.
& c

Sz: Mathenál, a hol az Christus ilyen parancsolatot ad: Hallottátok, hogy mondattatot legyen, az régieknek, hamissan ne esküdgyél; hanem add meg az Vrnak az te fogadásidat. An penig mondom ti néktek hogy teljességgel ne esküdgyetek: se az menyre, holot az Vrnak ülő széki legyen: se az földre, holot az ő lábainak sámlója: se le-

rusalennre, holot az nagy Királynak városa : se az magad feiedre ne esküdjél, holot egy haid szálát, feketévé vagy fehérre nem teheted. Hanem az ti beszédeitek legyen, ugy, ugy ; nem, nem : à mi peng ezek felet vagyon, az gonosztól vagyon.

Iac: 5. 12.

Az mely dolog fent Iakab-nális meg vagyon írva.

XIII RESZ.

Az Christusnak azokrol az parancsolatirol, à mellyek egyéb emberekre néznek.

1. Az Christusnak mellyek azok az parancsolati, à mellyek egyéb emberekre néznek?

Rom: 12. 9.
13. 8 & d
1 Cor: 13. 4.
& d

Noha fok rendbéliék, mind azonáltal, azok az feretben mind bé foglaltathatnak; az mely szeretetnek tulaydonsga ez; tudni illik, egyebeknek

min-

minden jokat, mind kívánni, s. mind erőnk szerént volna képpen ugyan jokkalis lenni; és ez okon az más ember jóvát és szerencsáját, nem csak nem szomorkodni, hanem ugyan vigadni és örülni is.

2. *Hány rendbéliék azok az parancsolatok?*

Három rendbéliék: mert némellyek olyanok, amelyek előnkben adgyák, azokat az tiszteinket és hivatalinkat, az mellyeket tartozunk akár mely rendbéli és állapotbéli emberekhez meg mutatni: némellyek azokat adgyák előnkben, az mellyeket nevezet szerént ugyan azon egy religion és valláson lévő atyafiakhoz tartozunk meg mutatni: némellyek pedig azokat az hivata-

linkat adgyák előnkben, a melyeket ellenfeginkhez kel meg mutatnunk.

3. Melyek azok az mi hivatalink, a melyeket minden emberekhez meg mutatni tartozunk?

Ezek négy karban állattathatnak, és rendeltethetnek: mert némellyek az Istennek dicsőségére valo indulattal egyben köttetet feretetre néznek: némellyek az feretetnek arra az részére néznek főképpen, a mely az szilidségben, és emberfeges alázatosságbán kitetzik és magát meg mutattya: némellyek penig néznek, az szeretetnek arra az részére, a mely magát ki tündökölteti, az, minden szín mutarás nélkül valo, igaz, és igyenes erkölcsű embernek, jo maga viselésében.

4. Mellyek néznek az Istennek dicsőségére való nagy indulattal egyben költetet szeretetre?

Leg elsőben, hogy mindenekért, de mindazonáltal ne vezet szerént, az Királyokért, és azokért, az kik hatalmashágban, és méltóságos uralkodásban vadnak, az Istennek könyörögjünk, és ő néki hálákat adgyunk. Másodszor, hogy mindeneknek örök idvefféget, az mi erőnk és tehetségünk férent, ügyekezzük előb előb vinni. Es végezetre hogy senkinek semmi botránkozásra okot ne adgyunk.

1 Tim: 2, 1, 2

Mat: 18. 7.

2 Cor: 10. 32

5. Mellyek néznek az szeligy engedelmessegre, és az emberséges alázatosságra?

Ezek négy rendbéliék. Ez az első karbéli, hogy senkire

Mat: 5. 22.

Eph: 4. 31.

#5:

Mat: 5. 23.

meg ne haragodgyunk, és senkit ne átkozzunk: A hova valok és néznek, az Apostolnak amaz szavai; minden keseredet beszéd, és felgeriedés, és harag, és kiáltás, és átkozódás, ki vétessék ti közzéletek, minden gonofsággal egygyát. Mind azonáltal történet szerint ha valakit meg sérteni, és meg bántani találándunk, azal mentől hamaréb meg kel békellenünk.

Mat: 7. 1, 2.

Iac: 4. 11, 12

6. Mellyik az második korbéli? Hogy senkit ne kárhoztassunk, hanem sőt inkább, az mi, más ember felől valo ítéletünket, jobbra és jobb részre, haytsuk, és fordítsuk.

Rom: 12. 17.

19. & d

1 Thef. 5. 15

1 Pes: 3. 9.

& d.

7. Mellyik az harmadik? Hogy a mikor boszszusággal illettetünk, mi magunkért boszszut ne álljunk, még az Magistratus és külső fő Tiszt-

vise

viselőik által is; sőt inkább jóval,
 és jótételekkel legyünk, az raj-
 tunk eset és történt bosszusa-
 gokért: el annyira hogy, ha
 testünkön, vagy jóvainkon,
 vagy hírünkön, és nevünkön
 valaki bosszút tót, hogy sem
 mint ezt meg bosszullyuk, és
 meg tromfolljuk, inkább
 készek legyünk, más újab bos-
 szusagotis el viselni, és el szen-
 vedni. Az miképpen ezt az
 dolgot, több egyéb dolgok kö-
 zött, az Christus, sz. Mathenál
 így tanította, ez igékben: En
 mondom ti néktek, az gonosz ellen szem-
 ben ne álljatok; hanem hogy ha ki meg-
 ütendi te néked egyik orczádot, fordíts
 ő néki az másikat is; Es annak az ki te
 veled perelni akar ítéleiben, és patvar-
 kodni ellened, és az te ruhádot el venni,
 erezd oda néki az felső mentédet is; Es
 valaki téged kérend (vagy kényszerítend),

Mat: 5. 39.
 & d

Mat: 18. 21.
& d

Luc: 17. 3. 4

Eph: 4. 3. 4.

Col: 3. 13.

Rom: 13. 18

Heb: 12. 14.

Phil: 4. 8.

Gal: 6. 10. 11

Mat: 5. 42.

Luc: 10. 37.

conf. cum

pceden

egy mély földig, (hogy véle el meny) kettőig meny el ő véle. Ide néznek, és halgatnak azok az dolgokis, az mellyekben, az Christus parancsollya, hogy még, az hetven hétszer mi ellenünk vétkező Atyafiunkis meg bocsássunk.

8. Mellyik az negyedik?

Hogy, minden emberekkel békeességben igjekezzünk lenni; és az menyi mi raytunk ál, azt ugyan megistarcuk; és ezokon valamely dolgok szerezendők, és egyebeknek kedvesek, azokat cselekedgyünk.

9. Mellyek halgatnak és néznek, az iotéteményre, és irgalmasságra?

Hogy; minden emberekkel, de kiválképpen, az hűt, házabéliekkel, és lakosival jól cselekedgyünk, és az nyomor-

rul-

rultaknak minden utakon, az
mint lehet, segítségel legjünk.
Az hova való, és néz, az Chri-
stusnak, amaz mondásais: a Ad-
gyatok el az ti iókaitokat, és adgyatok
alamiznát. Ismét amaz mondásis:
b Kőlcson adgyatok semmit öñét nem re-
mélvén. Az mely dolognak nem
csak ott vagyon helye, az hol
azt, az irgalmasság kívánnya;
hanem otis, a hol az békefféget
pénzbéli kárralis meg kel vál-
tani.

10. Minémű dolgok néznek, az
minden szinmutatás nélkül való, igaz,
és igyenes erkölcsi embernek maga io
viseletére?

Hogy igazságot szollyunk
az mí felebarátinknak, az az,
hogy nem csak hazugsággal ő
nékik ne árcsunk; hanem hogy
semmi szolással, vagy kép mu-

tatá-

a Luc: 13. 33.

b Luc: 16. 35.

Eph: 4. 25.

1 Pet: 2. 1.

tatássalis, vermet alájok ne ásfunk, és őket meg ne csallyuk.

11. Micsoda dolgok parancsolatnak hogy nevezet szerint, az Atyáfiakkal meg cselekedgyünk?

a Gal: 6. 10.
& d

Mat: 10. 40.

25. 35, 40

b Rom: 12.

10, 16,

c Eph: 4. 2, 3

Phil: 2. 2.

1 Pet: 3. 8.

d Ioh: 13. 34.

15. 12, 13

1 Ioh: 3. 16,

Hogy nem csak mind azokat, az mellyekkel az külső embereknek tartozunk, a bővebben és szorgalmatosban mutatassunk ő hozzájok meg; és hogy ő hozzájok való szeretetre, nem csak^b igen igen haylandok,^c ő vellek egy értelműek, és békeflegesegek legyünk; hanem hogy meg^d életünket is ő érettek le tegyűk.

12. Mit téssen, életünket Atyánkfiáért le tenni?

Hogy az te Atyádfiának meg maradására, kíválképpen lelki idvefflegére, hogy használhas, az te életedet veszedel-

lem köziben vetni.

13 Mis

13. Micsoda dolgok azok, az
mellyeket hogy ellenséginkel cseleked-
gyünk, nevezet szerint előnkben adat-
nak, és meg parancsoltatnak?

Ezek: hogy, őket ferefsük;
az kik pedig minket átkoznak
azoknak jot kívánnunk; az
kik minket gyűlölnék azok-
kal kegyesen cselekedgyünk;
azokért pedig a kik ellenünk
patvarkodnak, és minket ü-
döznek, könyöröggünk nékik
ha eheznek, ételt, ha szomju-
hozna italt adgyunk.

Mat: 5. 44.

Rom. 12. 20,
21.

XIV RESZ.

Az Christusnak azokról az
parancsolatirol, az mellyek
főképpen minnen ma-
gunkat nézik.

1. Az Christusnak, mellyek a-

zok az

zok az ő parancsolati, a mellyek főképen minket illetnek?

Azok négy rend, és karbéliek. Mert némelleyek az mi lelkünk csendességére valok: némelleyek, ez világ meg utálására valok: némelleyek az tökéletes áthatatóságra, és az békefűgyes tőrésre, néznek: némelleyek végezetre, az keresztyén emberhez illendő, méltóságos és becsűlletes magaviselésre.

1. Mellyek néznek, az elmének és az léleknek csendességére?

Phil: 4. 4, 5
1 Thefi: 5. 16
Rom: 12. 12.

Hogy mindenkör örven-
dezzünk az Urban, és semmi
el mulando dolog felől ma-
gunk tőrődésével ne szorgal-
matoskodgyunk, az az, az örök életnek reménységével ma-
gunkat mind örökké gyönyör-

köd.

ködtetsük, és legeltetsük, és kívánságunk kívül ha mi dolog esik, azért magunkat bánatnak és keserűségnek ne ereszszük.

3. Minémű dolgok néznek ez világ megurálására?

Azokat sz. Iános bé foglalja ez igékben: Ne szerezsetek ez világot, se azokat a mellyek ez világban vednak. Ha ki szereti ez világot, nincsen abban az Atyának szereteti. Mert minden, a mi ez világban vagyon (az testnek kívánsága, és az szemeknek bujasága, és az életnek kevélysége) nem az Atyától valo, hanem ez világtól valo. Es ez világ el mulik, és az ő kívánságais. Az ki pedig az Istennek akaratját cselekeszi mind örökké meg marad. Az mely igékben az mértékettség, és az önnön maga sorával meg elégedet elme, és az alázatosság kívántatik meg

1 Ioh: 2. 15.
16.

mi tőlünk; a melynek ereje meg az Istenre és emberekre is ki terjesztetik és ki hat.

4. Micsoda ez világot szeretni és azokat az mellyek ez világban vadnak?

Ez jelen valo élethez és világhoz, és azokhoz az jókhoz, a mellyek ebben az világban találtnak, elmédet úgy függetened, hogy azokat szűksegid felet és kívül keressed, és ugyis ély azokkal.

5. Micsoda az Testnek kívánsága?

Az testi gyönyörűségekre felettéb valo sovárgás, és áhítozás, az mely rész szerént mutatya ki magát az ételben valo tobzodásban, részegeskedésben, lakozásokban, a mellyek köziben méltán számlál-

tathat.

tatharnak az tánczolások; rész
szerént az tisztátalanságban,
és bujálkodásban, az mellyek
köziben nem csak az külső
cselekedetek; hanem az rut
trágár szokás, és tisztátalan gon-
dolatok számláltathatnak: az
mely vétkeknek ellenében az
mértékletesség vettetik és hely-
heztetik.

Mat: 3. 28.
& d

6. *Micsoda dologban áll az
mértékletesség?*

Az józanságban, a mely az
ételben és italban való modor
meg tartya, és az tiszta életben.
Ide való az böytis, az az, az é-
teltől és italtól való maga meg
tartoztatás, a mely az szüntel-
len való könyörgéshez, és tisz-
ta élethez, felette igen szolgál.

7. *Micsoda az szemeknek bu-
iaságok?*

Az fősvénység, avagy az gazdagságnak telhetetlen kívánsága, és erre való ügyek ezet.

8. Micsoda dologban látzik meg ez az ügyek ezet?

Az gazdagságnak, akar szorgalmatos kérésben, akar rayta való kapdosásban, meg tartásban. A mely szorgalmatosságnak ellenében vettetik, az ő maga forrával meg elégedet elme.

9. Micsoda megelégedni az ő maga forrával?

Ez: nem csak igaz és méltó szükségén kívül semmit szorgalmatoson elméjébéli törődéssel, nem kívánni és keresni, hanem meg azt is csendes szívvel viselni, ha mi igaz szükségedre való héjával vagy.

Mat: 6. 19.

& d

Luc: 12. 15.

I Tim: 6. 6,

8, 9.

Heb: 13. 5.

Phil: 4. 11,

12.

10. Az igaz szükség micsoda dologban áll?

Az életnek étellel és itallal való tartásában, és ruházatukban, és ez jelen való életünk meg tartására való több egyéb szükséges dolgokban. 1 Tim: 6. 8.

11. Micsoda az életnek maga nagyzo kevélysége?

Az hívfagos és héában való dicsőségnek keresése és arra való igyekezet. Ide való minden maga nagyzás, magának való nagy tulaydonítás, maga hányás vetés, maga felet másnak meg utálása, maga muto-gatás, és az külső dolgokban való bujálkodás, ugy mint az öltözetekben, czífrálkodásban, és egyéb készületekben. Ez vértek ellenében penig vetterik az alázatosság.

12. Micsoda az alázatosság?

1 Pet: 5, 5, 6.

Oly joságos erkölcs, a mely megmértékli az tisztesség kívánást, és az mely ezt cselekefzi, hogy magad felől mértékletesen mind ércs, s mind foly, és végezetre, mind az Isten előtt, s mind az emberek előtt, alázatosan le bocsátva viseld magadat.

13. Miképpen az Isten előtt?

Phil: 2, 5.

& d

Hogy te magad felől úgy gondolkodgyál és ércs, mint hate, (annak az nagy felfeknek) rabja volnál, és az ő kegyelméhez kíválképpen a ténmenen magad bűnéjért méltatlan; és meg ismérd hogy minden engedelmességgel, uránna való járással, szolgálattal, és tisztességnek nemével tartozol te ő néki; és semmit ne tarcs, vélt,

oly

oly alá és háában való dolognak, a mit ő érte meg ne cselekedgyél, és fel ne kellyen vened: Es, végezetre, hogy ha ugyan mindeneket meg cselekefzelis, a mellyek te néked meg parancsoltattak hogj meg cselekedgyed; de mind azonáltal ezt mond, hogy te hasonlatan szolga vagy; mert azt, az mivel tartoztál, cselekedted meg; és ez okon meg vallyad, hogy ezzel az dologgal, te az Isten előtt semmi érdemet és jutalmat valóságoson és egy által-lyában nem érdemlesz.

14. Miképpen az emberek előtt?

Hogy, ha ugyan az leg felső méltóságban helyhesztetet vagyis; mind azonáltal magadhoz képest senkit meg ne utálj, hanem mindennek illendő tisz-

Luc: 17. 7.
& d

Rom: 12. 10,
16.
Phil: 2. 3.

Ioh: 13. 4.
& d

Mat: 20. 28.

Rom: 15. 3.

tefféget tégy, és ebben a dolog-
ban egyebeket meg előz, más
embereknek könnyen engedgi;
és ha hol, és mikor valakik el-
len vétkezendesz, és el esen-
desz, ne neheztellyed azt meg
vallani, és az vétsegről azokat
meg követni, és bocsánatot
kérni; és végezetre, hogy egye-
bekhez, akár mint legyenek
náladnál aláb valo állapotban,
akár mely alá valo szolgálato-
kat, a mikor szükség, meg mu-
tatni, és ő érettek, miattok va-
lamí gyalázatotis fel venni ne
neheztellyed, az Christusnak
példája szerént, az ki az ő szol-
gainak, és tanítványinak, ugy
mint az Apostoloknak lábokat
meg mosta, és mi miattunk és
érettünk, igen gyalázatos ha-
lált vállalt fel magára, és szen-
vedetis el.

15. *Tanémű parancsolatok néz-
nek az áthatatóságra, és az békefészes
tűrésre?*

Azok, az Christusnak a-
maz beszédében vadnak bé-
foglalva: Ha ki én utánnam a-
kar jőni, tagadgya meg önnön
magát, és vegye fel az ő keres-
tít, és kövessen engemet.

Mat. 16. 24.

16. *Mit jelentenek, ezek az
mostan elő hozot igék?*

Ezt, hogy, ha az Christus-
nak akarunk tanítványi lenni,
készek legyünk nem csak e-
gyéb dolgokat, akar mely sze-
reimesek és kedvesek legye-
nek azok mi nállunk és előt-
tünk; de még az életünket is
az keresztyéni igazságért, és az
Isteni felelemért el vesszenünk,
és azoktól meg válnunk; es a-
kar mely kénzásnak és halál-

nak, szörnyű, és gyalázatos nemétis, ha midőn az Istennek úgy tetszendik, az Christusnak példája és nyomdoka szerént fel venni, és el szenvedni, ne neheztellyük.

17. Micsoda dolgok azok, az mellyek nézik az keresztyén emberhez illendő, méltóságos, és becsületos magaviselet?

Phil: 4. 8.

Eph: 4. 29.

Hogy azokat az dolgokat, az mellyek becsületre méltók cselekedgyük mind, és azokról gondolkodgyunk; és továbbá, mind beszélgetésinkben az esztelen és kába beszélgetéseket, s mind egyéb cselekedetinkben, sőt még az öltözetünkben is, és testünk csinogatásában és ékesítésében való héában valóságotis, és hívalkodást el távoztassunk.

XV RESZ.

Az Christusnak azokról az parancsolatirol, az mellyek csak bizonyos személyekre néznek.

1. Az Christusnak, csak az bizonyos személyekre néző parancsolati mellyek?

Azok; avagy az lelki és szent gyülekezetben való dolgot; avagy az külső és polgári társaságra néző dolgot; avagy az házi lakosok, állapotjának rendit nézik. Iolletbet ugyan, hogy azok az dolgok között sok, a mellyek a külső közönséges polgári társaságra, és az egyházi gazdák állapotjára néznek, az Moses törvényét is illették.

2. Mellyek néznek az lelki,

és az

és az sz. gyülekezetben való dolgokra?

Ezek két rendbéliék: mert némellyek azoknak szabnak rendet, és állapotot elejekben, a kik az lelki és szent gyülekezetben közönséges hivatalban vadnak és forgolodnak; némellyek pedig az többinek és egyéb rendbélieknek tisztit adgyák előnkben.

3. Micsoda azoknak tisztetek, a kik, az szent gyülekezetben közönséges tisztet viselnek?

Ezek között némellyeknek ez az ő tisztetek, hogy az beszédben, és könyörgésben első legyenek, és az Urnak sz. gyülekezetiben, mindenképpen az rendet megtarcsák, és meg is oltalmazzák: némellyek tisztit pedig ez, hogy az szent gyülekezetnek, de kivál-

Act: 6. 1, 2, 3

1 Tim: 3. 2.

& d

Tit: 1. 5. & d

kép-

képpen az szegényeknek szükségiről, gondot viselleyenek. Mely mind két rendbélieknek fegyheterlen életűeknek kel lenni; az első rendbélieknek pedig, az tanítáfra is alkalmazotoknak kel lenniük.

4. Az többinek pedig az szent gyülekezetben micsoda az ő tisztek?

Hogy az elől jároknak szavokat fogadgyák mindenekben, valamellyeket ők az Urnak igéje szerént adnak elejekben, és parancsolnak nékik.

Mely dologról ezt olvasuk Heb: 13. 17. az Sidokhoz irt levélben: Engedgyetek az ti előttetek jároknak, és tőlők halgassatok, mert ugyanis ők vigyáznak az ti lelketekért, úgy mint az kik számot adandanak; hogy azt örömmel cselekedgyék, és nem ellenetek való főházkodással: mert az ti néktek haszontalan. Továbbá hogy azokkal

Gal: 6. 6.

1 Tim: 5. 17

1 Thef: 5. 12,

13.

az elől járokkal, a kik tanítanak, minden jóvokat közöllyék, és kétképpen való tisztességre i-
téllyék méltoknak.

5. Micsoda dolgok néznek, az polgári külső társaságra, és állapotra?

Az Magistratusoknak kül-
ső Tisztviselőknék; és ezek a-
lá vettetteknek, az az, az kös-
ségnek, tiszték és hivatalok.

6. Micsoda az köségnek az ő
tiszték?

Rom: 13. 5.

1 Pet: 2. 13.

& d

Hogj az ő előttők járo tiszt-
viselőknék engedgyenek, nem
csak az felelemért, hanem az
lelki ismételértis; adójokat, fe-
dővédőjeket, jóvedelmekett
meg adgyák, meg fizessék, ő-
ket tisztességben tarcsák, és fel-
lyék, és ő értekek ugyan neve-
zet ferént az Istennek könyö-
rőjének.

1 Tim: 3. 2.

7. Micsoda az Magistratusoka-
nak,

nak, és elől iáro Tiszteknek, az ő hivatallyok?

Ez: hogy azt az hatalmat, a mellyek egyebeken nekik, adot az Isten, az jóknak és jámboroknak oltalmazására, és az gonoszoknak felelmére engettetnek címerjék lenni, és azzal igazán, jól, és mértékletesen élyenek.

Rom: 13. 4.

1 Pet: 2. 14.

8. Mellyek néznek az egyházi lakosok állapattjára?

Az feleségeknek, és az férfiaknak; az fiaknak leányoknak, és az szüléknek; az szolgáknak, és az uraknak, az ő tisztek és hivatallyok.

9. Micsoda az feleségeknek, az ő férfiekhöz való tisztek?

Hogy az ő férfiekhöz mindenekben, engedelmesek, szofogadok, legyenek, az mikép-

Eph: 5. 22.

23. & d

1 Tim: 2. 11.

12.

pen

pen az szent gyülekezet az Christushoz engedelmes, és hogy az ő férjeket fellyék; és ez okon ő ellenek viszsát ne szollyanak, és ne mondgyanak, hanem halgatásban legyenek.

10. Az férieknek, az ő feleségekhez való tisztek micsoda?

Eph: 5. 25,

28.

1 pet: 3. 7.

Ez: hogy az ő feleségeket fíressék, az miképpen az Christus szerette az sz. gyülekezetet, és nem külömben mint az önnön magok tagjokat; és hogi nékik, ugy mint gyengéb edényeknek, tisztességet adgyanak, és azt minden jó akaratnak jeleivel meg mutassák, minémű kedvesek és drágák legyenek ő nállok; és ő ellenek ne legyenek kemények, vagy az egyűt való lakásban mord

Col: 3. 19.

kedvű.

kedvűek. Ad hozzá ezekhez, hogy őket el ne mérészellyék hadni, hanem csak az ő feleségeknak paráznaságokért.

Máté 5. 32.
19. 9.

11. Micsoda az Fiaknak Leányoknak, az ő szüléikhez való tisztek?

Hallottál effelől immár, az tiz parancsolatnak, az ötödikjében.

12. Micsoda az szüléknek viszont az ő tisztek?

Hogy az ő gyermekeket, az Urnak esmeretiben, és felel-mében nevellyék fel, és őket ne ingerellyék, ne boszszon-csak, és igen keménnyen is vél-lek ne bánnyanak.

Éphes. 6. 4.

13. Micsoda az magzatokat az Urnak felelmében fel nevelni?

Eőket úgy tartani, éltetni, nevelni, hogy őket az Urnak utaira, és az Isten parancsola-

Deut: II. 19

tínak meg tartására szoktassad, mind kegyes intésekkel és beszédekkel; s mind kegyes és meg mértéklet, s jótételekkel is meg elégítetted feddésekkkel és dorgálásokkal; végezetre mind az kegyes, és Istenes, életben való áthatatos meg maradásra való jó példa adásoddal. Az kegyes, Istenes beszélgetésről pedig kíválképpen való parancsolattya vagyon az Istennek Mósesnél, az hol az Isten ezt parancsollya, hogy szüntelen, reggel, és este, nem csak házuknál, hanem meg utunkbanis, az ő törvénye felől beszélgeffenek, az szülék, az ő gyermekekkel, és magzattyokkal.

14. Micsoda az szolgálónak az ő tisztek?

Hogy

Hogy az ő Uroknak, nem csak az jóknak, és kegyeseknek; hanem még az gonoszoknakis, engedgyenek és kedveket keressek, felelemmel, és rettegéssel, és szűnek tisztaságával, úgy mint az Christusnak szolgálai, az Istennek akarattját szűből cselekedvén: hogy jó akarattal szolgállyanak, és az ő Uroknak kedveket keressek, nem ellen mondok, pántolodok, és nem csalárdok, hanem minden jó hűséget meg mutatván és meg tőkélvén ő hozzájok: és hogy az ő Urokat minden tisztellegre méltoknak ítéllyek, hogy az Istennek, neve, és tudománya ne káromoltassék; Es az kiknek hű Urok vagyon, azokat meg ne vessék utállják ezért hogy az ő Urok

1 Pet: 2. 18.
Eph: 6. 6.

Tit: 2. 9, 10.

1 Tim: 6. 1, 2

hű, hanem annál inkább örömesben szolgállyanak, hogy ök is hívek, és szerelmeselek, és ugyan azon egy jótéteményben részesek.

15. Micsoda az házi gazdáknak az ő tisztek?

Eph: 6. 9.
Col: 4. 1.

Hogy az szolgálknak az mi igaz, illendő, és méltó, megadják, az fenyegetéseket hátra hagyván az keménységet meg mértékellyék, tudván azt, hogy mind az házi gazdáknak, s mind az szolgálknak Urok vagyon az mennyekben, és hogy ez előtt ne legyen semély válogatás.

XVI RESZ.

Az Vr vacsorájáról, avagy az hálaadásnak módgyáról, és szertartásáról.

1. Mit parancsolt az Christus, az mi az külső ceremóniákat, és szertartásokat, illeti?

Hogy, az ő hivei, mind együt, meg szegjék az kenyeret, és meg egyék, és a pohárból igyanak, az ő halálának hirdetésének és emlekezetének okáért; a mely rendtartásnak és főkössnek, meg kell tartatni, és maradni az fent győlekezetben, mind az ő eljöveteleig.

2. Micsoda hirdetni, emlegetni az vrnak halálát?

Az Christusnak az mi éretünk, felvőt, és szenvedet halálát, az ő nevének örökké való dicsőségére hálaadással magasztalni.

3. Micsoda értelme azoknak az igéknek, az melyeket az Christus ez szertartásnak az ő szerzésékor mondott, ez az én testem; és, ez az én verem &c.

Mat: 26. 26.

& d

Luc: 22. 19.

20.

1 Cor: 11. 23.

& d

Ezeknek az igéknek ez az értelme, mint ha így szólót volna, hogy: ez a képe, és a le ábrázolása, az ti érettetek maydan meg szegedendő, vagy felfeszítendő én testemnek: Es, ez az képe, és az le ábrázolása, ti érettetek az bűnőknek meg bocsánattyára, maydan ki öntetendő, véremnek.

Luc: 22. 30.

1 Cor: 11. 25

4. Mit igeznek ez igék: Ez a pohár az új Testamentum, az én véremben, vagy vérem által?

Ez pohár, avagy ezzel való sz. élés, nem minémű emlékeztető jele az Új szövetségnek, a mely szövetségnek az én vérem által kellek meg bizonyíttatni.

5. Miképpen kel, ez új vacsoráival élni?

Igy, hogy ténmen magadat meg itéld, vagy szorgalmato-

son,

son, az te cselekedetidet meg
vigasztalljad, és az Isten aka-
rattjának lineájához szabjad ;
Es végezetre, az Istennek, és
az Christusnak, nagy becsülle-
tivel, egyél ez kenyérből, és
igylál ez pohárból.

XVII RESZ.

Az vízzel való mosodásról.

1. Mi értelmed vagyon, az víz-
zel való mosodásról?

Hogy külső szertartás le-
gyen, a mellyek vagy az Sido-
sagból, vagy a Pogányságból
az emberek, az Christus ánta-
tos vallására térvén, nyilván
vallást tésznek vala arról, hogy
ők az Christust, ő mestereknek,
és Uroknak ismèrnék, és tartá-
nák.

2. EZ az szertartás, néze az
kicsinded gyermekekre?

Hogy ez az külső rendtar-
tás az kicsinded gyermekekre
nézne, ez a dolog az szent í-
rásokból nyilván nincsen. Ho-
lot az sz. írásokban se paran-
csolat, se semmi példa ez dolog
felől nincsen. Ezek felet ma-
ga a dolog meg mutattya, hogy
az kicsinded gyermekek, az
Christust ő Mestereknek és U-
roknak (idejek gjengésege mi-
at) meg meg nem ismerhetik.

XVIII. RESZ.

Azokrol, a mellyek az Chri-
stustol az ő parancsolatinak
meg tartására néző czközök-
ről adattanak előnkben.

1. Micsoda ezeközök irattattak és adattattak mi előnkben, a mellyek az Christus paranesolatinak meg tartására néznek és ahoz halgatnak?

Az Isten igéjének szorgalmatos halgatása, olvasása, és arról való elmélkedés; szent beszélgetések; mindeneknek, a mellyek az szent dolgok felől előnkben hozatnak és adatnak meg próbálása, és azok közül az mellyek jók, azoknak meg tartása; Az kegyes Isten felő emberekkel szüntelen való egyyüt lételünk, és egyben szokásunk, és az Istenes jámbor életbélipéldáknak elménken való meg tartása, és követése; Az szent Gyülekezetnek az ő gyakorlása; az Gyülekezerben való békés oltás; az sz. Gyülekezet erkölcsinek szo-

Luc. II. 28.

Rom: 10. 14.

Col: 3. 16.

1 Thef: 5. 22

Heb: 10. 24.

25.

kásinak, rendi és fenytékje. Mind ezekhez penig meg kívántatik az eszesseg, ugy mint mi életünknek, és minden cselekedetünknek, igazgatoja, vezérlője, vagy némínémű kormányos Mestere.

2. Mellyik ez az szent Gyülekezet, à melyben bé kel oltatnunk?

Az Keresztyéneknek az ő feregek, és tárfaságok, vagy azoknak az embereknek gyűlések, à kik az Christusnak idvesség hozó és ado tudományát vallyák.

3. Mi okért kell kinek kinek abban az szent Gyülekezetben bé oltatni?

Mert így akarja az Isten és az Christus, s. magais a dolog úgy kívánnya, hogy minnyajan az hívek egy testé élgyitessenek, és egymás között fe-

Rom: 12. 4, 5

1 Cor: 12. 12

& d

Eph: 4. 3.

& d

16.

lette nagy szövetséggel való társaságot tarcsanak; hogy így egyben serkesztetve lévén, mind az Isteni tiszteletet, az ő nevének nagyobb dicsőségével véghez vihessek, s mind pengig azt előb előb vihessek, és mind magok, s mind egyebek üdvösségére, sokkal nagyobb gondot viselheszenek, és inkább is használhassanak.

4. Micsoda dologban ál a szent Gyülekezetnek fenytéki, és szép rendtartása?

Ez, rész szerént ál, az Istenes jámbor és kegyes életnek tiszteire és hivatalára való intésben; rész szerént azoknak, az kik azokat el mulattyák el halgattyák, meg feddéssel, és dorgálással való meg jobbításokban. Az mely két dolog,

mind,

1 Thef: 5. 19,

14.

Heb: 3. 12, 13

& 10. 24, 25

mind, minden hivekre egyaránt néz, a mint ezt, nem kevés sz. írásbéli helyek bizonyították; s mind, főképpen pedig, az sz. Gyülekezetnek vényeit illeti.

5. Miképpen kel azokat megfeddeni és dorgálni, a kik az Istenes iámbor hegyes élnék tisztit el mulattyták?

Avagy csak önnön magoknak; avagy közönségesen.

6. Miképpen csak önnön magoknak?

Mat: 18. 15,
16.

Ugy, a mint az Christus parancsolta mondván: Ha vétkezendik ellened az te Atyád fia, meny el, és fed meg őtet, csak ténnen magad, és ő között: ha téged meg halland, meg nyerted az te atyádfiát: ha pedig meg nem halland, vögy magad mellé meg, egyet vagy kettőt, hogy két bizonyáságnak, vagy háromnak szárában, meg álljon minden szó: Ha pedig azokat el mulattandgya, mond meg az szent Gyüleke-

zetnek.

zetnek. Mely igékben való tanítást, meg egyebek között való vétkekre, és bántásokra is, ki kel terjeszteni.

7. Miképpen kel köszönségesen őket meg feddeni?

Avagy beszéddel; avagy cselekedettel.

8. Miképpen kel beszéddel meg feddeni?

Ugy hogy mindenektől az Christus szent Gyülekezeti-ben meg dorgáltassanak.

9. Miképpen kel pedig cselekedettel őket meg feddeni?

Ugy, hogy az ő társaságokat el távoztassuk, és ő véllek egygűt ne is egyűnk; jollehet őket, á miglen magokat Atyafiak gyanánt víselik, és se az igazságnak, se az Istenes jámbor kegyes életnek; vagy az hi-
vek.

Mat: 18. 17.

1 Cor: 5. 8.

13.

2 Thef: 3. 6.

14, 15.

veknekis, ellenségi nem lesz nek, nem kel ellenség gyanánt őket tartanunk, hanem úgy mint atyafiakat, intenünk bűköseg.

10. Miért kel az Christus Gyülekezetiben effele feddést, és fenyeget meg tartani?

Hogy a vétkezők meg jobbitassanak: az többi pedig fellyenek, és az gonosz erkölcsű emberektől meg ne vesztegetteszenek; és így az borránczás az Christus Gyülekezetéből ki vettessek, se az Istennek igéje gonoszt ne hallyon és meg ne káromlatafsek, és az Urnak az ő dicsősége meg ne mocskoltafsek.

11. Az Keresztyén embereknek pedig, micsoda szeszég iratot és adatot eleickben?

Hogy

Hogy az ő cselekedeteket az Istennek tisztességére, dicsőségére, és a magok, és egyebek idvetségére, igazgassák. és hogy, mind azokat, a mellyeket az dolgoknak környűl álló dolgai, és az időki kívának, szorgalmatoson meg vizsgálják, ezekben vegyék, és meg tarcsák; Es nevezet szerint hogy az külsőkkel avagy hűtölenekkel, igen igen két felé tekintvén, bányának, úgy hogy építsék inkább őket, hogy sem mint ellenben ők vesztetteffenek azoktól meg: Sőt meg hogy, a menyiben az keresztyéni Istenes jámbor életnek előnkben adot, és írt regulája ezt meg engedi, úgy onják magokat, tőlők az keresztyének, hogy azoktól meg csak

meg

Luc: 16. 8, 9.
Rom: 12. 11,
Eph: 5. 15. & d
Col: 4. 5, 6.

Mat: 7. 6.
10. 16. 17.

Matt: 24. 45
& d
25. 2. & d

meg se bántassanak, és sérte-
nek. Ez dolognak tulajdon
néminémű gyűlölete az vi-
gyázás, avagy az üdvösségre
való szorgalmatos, szüntelen,
és örökké való, gondviseles.

XIX RESZ.

Az Christus parancsolatihoz
való engedelmessegnek mód-
gyáról és lehetőségéről.

„ Miképpen kel az Christus
parancsolatinak engedni ?

Noha erőnk és tehetségünk
ferré, ezen kel igyekeznünk,
hogy soha, csak egy parancso-
lattyátis, az Christusnak, által
ne hágjuk : mind azon által az
Isten az ő nagy kegyelmessé-
géből, el végezte hogy ebben
a dologban meg nyugodgyék,

és ez

és ezzel megelégedgyék, tudni illik, hogy ha semminémű bűnnek az ő megregzett szokását magunkban bé nem vesszük, vagy az vétkeket nem gyakorollyuk, és soha gonofságból gonosz indulatból nem vétkezendünk; Hanem inkább ellenben minden előnkben írt és adot jószágos cselekedeteket, és jó erkölcsöket, valamikor az alkalmatossággal hozandgya, és mutatandgya, nagy ügyekezettel gyakorollyuk. Mely dolgot éppen, így mondot és magyarázot ki fent Pál; hogy ne test szerént, hanem lélek szerént járjunk vagj éljünk.

Rom: 8. 1,
4, 13.

2. 3. Vallyon az Christus parancsolatának engedhetünk-e ez módon?

Természet szerént való erőnk által nem lehet ugyan,

G

ugy

ugy mint, a mely ilyen nagy dologra nem elégseges: De azért az Istennek segedelméből feléppittetvén meg cselekedhettyük.

3. Micsoda erő és segedelem ad datot azért az embernek, hogy az Istennek engedhessen?

Az a segedelem és erő főképpen az mi akaratunknak szabados voltában helyheztet és ál, a melynek előtte jároja az értelem, a mely az kívánságot, és az testnek erejét igazgattya és vezérli.

4. S= Vallyon mit szerezhet az ember akaratjának az ő szabadsága, az istenes, és kegyes életre való dologban?

Elsőben; szerezhet némiképp elmébéli jámborságot, vagy az tisztességes dolgokra való kívánságot, kezdeteket,

a mel-

az mellyekre magától az természetől vitéttetünk, és vezéreltetünk. Továbbá, hogy az Istennek tőkélletes akarattya, hogy ha, mi nékünk az ő akarattya meg jelentetik, és meg erősítetik, hozzánk kapcsolhassuk bé vehessük, és vezéretre effelet, az Isteni segedelem ide járulván, azt véghezis vihessük, és meg cselekedhessük.

5. Mellyik ez az Isteni segedelem?

Az Istennek ez az ő segedelme, két rendbéli; külső, és belső.

6. Mellyik az Istennek külső segedelme?

Leg elsőben ez főképpen: Az igéretetek; és fenyegetések. Iollehet az igéretetek, kíválkép-

pen az jámborb és Isten felőb elmékben, és emberekben, hathatokbak. Az honnét vagyon, ezis; hogy mivel az uy szövetség alatt valo ígéretek, sokkal méltóságosbak, és becsűlletesbek, az ô szövetségnek ígértinél; ez okon könnyeb az uy szövetség alatt, hogy sem mint az ô szövetség alatt, az Istennek akarattyát meg cselekedni, és véghez vinni.

7. Mellyik az Istennek az ô belső segedelme?

Az szent lélek, a melynek ereje és hathatosága felől, oda fel hallál.

XX RESZ.

Az Christus által ki jelentet Isten akarattyának, meg erőf-

---

síté.

sítéséről, és meg bizonyítá-
sáról.

1. Miképpen bizonyítottat volt
meg, az Istennek az Christus által, ki ie-
lentetet akarattya?

Az mind az Christustól; s-
mind penig magától az Isten-
től, meg bizonyítottat, és meg
erősítettet.

2. Miképpen az Christustól?

Azok a dolgok, a melyeket
az Christus, az Isten akarattya-
nak meg erősítésére cseleke-
det, avagy hogy az földön löt-
tek, ő tölle, a mikor meg pro-
phetiai tisztiben forgolodnék:
avagy hogy az mennyekben a
mikor kiralyi hivatallyában
forgolodot, a mely utolso rend-
béli dolgokrol akkor szolunk,
az mikor ide alá az ő Királyi
tisztit meg magyarázandgjuk.

3. Az Christus, az földön mi-
képpen bizonyította meg, az Istennek a-
karattját?

Három módon: elsőben, é-
letének tökéletes ártatlansá-
gával: másodszor mérhetet-
len nagyságos és számlálhatat-
lan csodatételekkel; a mellyek-
hez hozzá kel foglalni és szám-
lálni, az Isteni bölcsességnek
nyilván valo jelenségit, és az
szíveknek elméknek, és más
egyebek gondolatának, értését
és tudását, mely ő benne ki tűn-
dőklőt, meg akkoris, a mikor
halando volt: harmadszor az
ő halálával bizonyította meg
az Istennek ezt az ő akarattját.

4. Az Christus halála mi-
képpen bizonyította meg az Istennek aka-
rattját?

Elsőben: mert az, bizony-

lagot

ságot téfzen, az Christus egész tudományának igazsága felől, a melynek vallása és oltalmazása mellől, ilyen keferves halálnak el szenvedéseis ötet el nem rémíthette és íjeszthette. Másodszor; mert ezt az halált, az dicsőséges fel támadás követvén, nyilván és igen világosan meg mutatodot, hogy bizonyos legyen az idvellegnek az az uta, a melybben parancsolta hogy mi bé álljunk. Holot önnön maga elsőben bé álván, és elő menvén, el jutot legyen az mennyei dicsőségre. Végezetre, mert ezen Christus halála, mind az Istennek, s mind magának az Christusnak, mi hozzánk bűnölőkhöz való szerezetinek, igen igen nagy bizonyfaga; el annyira,

Ioh: 3. 16.
Rom: 5. 8.

hogy bűneinknek meg bocsánattya, és az ő általa nekünk megígért örök élet felől, hogy ha ő hozzá meg térünk, semmit nem kételkedhetünk.

5. Nincse az Christus halálának más vége, az Isten akaratjának meg bizonyítása kívül?

Vagyon. Mert ugyanis azért holt meg az Christus, hogy a mi bűneinknek ^a meg bocsánattya meg nyernök, és végetre az ^b bűnnek cselekedetétől is meg szűnnénk. Az mely utolsó vége az Christus halálának az elsőre is szolgál.

6. Az Christus halála miképpen szerzi meg minékünk, bűneinknek meg bocsánattya?

Főképpen, két módon. Elsőben a midőn minékünk igazságot és törvényt szerént való

^a Mat: 26. 28.
Ephes: 1. 7.
Heb: 9. 14.
1 Ioh: 1. 7.
^b 2 Cor: 5. 15
Gal: 1. 4.
Eph: 5. 25, 26
Tit: 2. 14.
Heb: 9. 14.
1 Pet: 1. 18.

2. 24. 25
3. 18.

(szabadságot ad, bűneink meg bocsátásának, el vételére, az menyiben az úy szövetséget, az melyben bűneinknek meg bocsanattya ígértetik mi nekünk, az Isten nevével meg erősítette és azt velünk allandoul meg kötötte. Másodszor, az menyiben okul volt, hogy az Christus a mi bűneinknek megtisztítására, mind kész volna, s mind tellyes hatalmat venne, minket azoknak az, büntetésitől való, meg szabadításra, és végezetre ugyan valóságosan meg is szabadítana. A mely utolsók, az Christusnak Fő papi tisztéhez való.

Heb: 2. 17, 18.
4. 15, 16.
5. 8, 9, 10.

7. Az Christus halála penig, miképpen szerzi meg azt, hogy az vétkek cselekedetétől meg szűnnyünk?

Kiválképpen, három mo-

Ioh: 14. 21.

& d

1 Ioh: 5. 3.

a Mat: 27. 43

Luc 23. 46,

b Ioh: 14. 31

don. Elsőben hogy az Christus halála, az Istennek akarattját mi nekünk meg erősítette, és meg bizonyította, és így az Isten ígéretinek reménységét, az mellyel az Istenes, kegyes, és jámbor életre mozdítatunk és vitetünk, mi belénkugyan bétoltotta. Másodszor; mert az Istennek, és az Christusnak, hozzáunk való illyen nagy szeretetnek bizonyfága, minket is viszont az ő szeretetire, az az, az ő parancsolatának megtartására, önnön magában egy átal-lyában indít, mozdít, és viszen. Harmadszor, mert az Christus az ő halálában, mind az Istenben kíválképpen való ^a bizo-dalomnak, s mind annak ^a ^b fe-retetnek, az mellyel keslyen az Istent szeretnünk, s mind az

embe-

emberekhez való ^c Isten szere-
tetinek, à mellyel minket az I-
sten szeret, megá ^d kik ellenfe-
gi is, és viszont az ^e alázatof-
ságnak ^f sziligyiségnek, és ^g bé-
kefféges türesnek, példajat hat-
ta mi nekünk.

XXI
RESZ.

^c loh: 15. 13.
² Cor: 5. 15.
¹ loh: 3. 16.
^d Lüc: 23. 34.
^e Esa: 53. ult.
^e Mat: 20. 28
^{Phil: 2. 5 & d}
^f Esa: 53. 7.
^{Act: 9. 32.}
^g 1 Pet: 2. 21
& d

XXI RESZ.

Azokrol az dolgokrol, az
mellyekkel az Isten, az Chri-
stus által ki jelentet önnön
maga akarattját, meg
bizonyította.

1. Mikképpen bizonyította meg,
önnön maga az Isten, az Christus által
ki jelentet, akarattját?

Azok az dolgok à mellye-
ket az Isten ez végre cseleke-
det, három rendbéliék. Mert

némel-

némellyek az Christus halála előtt lőttek: Némellyek az Christus halálával együtt voltak: Némellyek végezetre azt követték, vagy az után lőttek.

2. Micsoda dolgok lőttek az Christus halála előtt?

Mat: 3. 16, 17
Ioh: 1. 32. & d
Mat: 17. 1. & d
2 Pet: 1. 16,
17, 18.

Azok között való főváb dolgok ezek: ugy min, az Iordán vizében meg mosogattatott (vagy, az mint most szolunk, meg kereszteltetett) Christusra az szent léleknek, láthatóképpen való le szállása, és az Tábor hegyén az ő színének, némely tanítványi előtt való el változása; Es mind ez két csudához adatot szozatis, az mely az égből lőt. Ez az én szerelmes fiam, az kibén meg nyugottam. Az utolszori cselekedethez és

Fozat.

szozathoz, ezis hozzá adatot ;
ötet halgatsátok.

3. Micsoda dolgok voltak az
Christus halálával együtt ?

Azok az csudák azok ; az
mellyek akkor lőttének , a mi-
kor az Christus az keresztfán
függőt ; ugy mint az napnak
meg homályosodása ; az Tem-
plumbéli kárpitnak két fele el-
szakadása, az föld meg indulá-
sa, az kősziklaknak meg repe-
dezése, az koporsóknak fel nő-
lasok, és az szent emberek te-
steinek fel támadások.

4. Micsoda dolgok lőttek az
Christus halála után ?

Az ő halottaiból valo fel-
támasztása ; az égben valo fel-
vétele ; és meg dicsőítése, vagy
az halhatatlanságnak és min-
deneken, minden hatalomnak

ajan-

Mat. 27. 51, 52

Luc: 23. 44,

45.

ajándékozása; Az mely dolgokban vagyon bé foglalva: az fő Papságnak és Királyságnak örökké való, viselésére való bemenetel.

5. Hol olvasunk írást ez dolgok felől?

Mat: 28.

Mar: 16.

Luc: 24.

Ioh: 20.

Act: 1. 9, 10.

2, 24.

usq ad finē

36, & alibi

sapc.

Eph: 1, 19.

& d

Mind külön külön eggjenként, ezek az dolgok, az szent írásban nem csak egy helyen fejeztetnek és jelentetnek ki. De mind ezeket rövid summaryskában bé foglallya szent Pal Apostol, az midőn az Ephesus városbélieknek, ezt kívánnya, hogy tudgyák és értsék meg, minémű legyen mi hozzánk az Isten erejének felseges nagysága, a kik hiszünk az ő hatalmas erejének munkálkodása és cselekedeti szerint, mellyet cselekedet a Chri-

stus Iesusban, fel támasztván ő-
tet halottaiból, és heljheftetvén
őtet az ő jobjara az mennyek-
ben, minden fejedelemségek,
és hatalmasságok, és örök, és u-
raságok, és minden nevek fe-
let, az mely neveztetik, nem
csak ez vilagon, hanem meg az
jövendőben is, és mindeneket
alája vetet az ő lábainak, és ő-
tet tőtte fejévé, mindenekben
az fent Gyülekezetnek, a mely
sz. Gyülekezet az ő teste, és az
ő tellyesége, az ki mindeneket
mindenekben bétölt.

6. Ez elő számlált dolgok pedig,
az Istennek az Christus által ki jelentet
akarattját, mi módon bizonyították meg?

Elsőben így, mert azok az
dolgok mind, meg mutat-
tyák, hogy az Iesus Christus I-
stentől bocsáttatott, és így min-

den

den ő tudománya igen igen igaz legyen; Tovabba, mert azok az dolgok, á mellyek az ő halálat követtek, vagy az után lőttek, néminémű kivalképpen valo módon meg mutatják; hogy az ő általa nekünk megígért idvefféget, mind meg adhattya, s mind penig, meg akarja adni és ajándékozni. Holot az Christusban ennek á dologban nyilván valo példáját latryuk; és eztis hogy az ő kezeiben helyheztetet az mi idveffégünk, meg tapasztaljuk.

XXII. RESZ.

Az Christusnak Fő Papi tisztiról.

1. Micsoda az Christusnak Fő Papsága?

Az mi

Az mi bűneinknek eltör-
lésnek, és azokból való meg-
tisztításnak tisztí, és tellyessé-
gel az mi Isteni tiszteletünk és
idvességünk minden módgyá-
nak, az mennyekben örökké
való ki szolgáltatásának hiva-
tallya.

Heb: 17, 18:

3. 1.

4. 14. & d

5. 1. & d

7. 24. & d

8. 1. & d

9. 11. & d

10. 5. & d

13. 11, 12.

2. Micsoda az mi bűneinknek
el törlése, és azokból való meg tisztítás?

Ez, két dolgot foglal bé ő
magában: Elsőben és főkép-
pen, az bűnnek, mind az
idő szerént, s mind az örökké
való, büntetési alól való meg
szabaditást: Továbbá magok-
tól az büntételektől való meg
szabaditást és meg mentést is.

3. Miképpen viszi véghez az
Christus, ezt az bűnőknek el törlését, és
azokból való meg tisztitást?

Az ő áldozattyával; és I-

H

sten

Isten eleiben való maga vitelével és állatásával.

4. Micsoda ez az áldozat?

Heb: 9. 12. t. 4.
23. 24. & d

Az Christusnak, közben jöven az ő tulaydon vérének ki ontása, az mennyekben az Isten előtt való jelen létele; mely egyben kapcsolatot az ő örökké, kegyesen és igen igen gyengédeden az mi üdvessé-
günkre, való gondviselésével.

5. Micsodák kívántatnak annak-
okáért, az mi bűneink el törlő, Chri-
stus áldozatjához?

Elsőben az ő vérének ki ontása, avagy az ő vérrel lőt halála: másodszor az egekben úgy mint szent helyre való, az ő bemeneteli: harmadszor az Istennek sine előtt az ő maga bemutatása és jelen léte, mely egyszer el kezdetvén, mind örök-

ké tart:

két tart: negyedszer, az mi id-
velegünknek kívánsága, és
arra való gondviselés, mely az
Isten előtt való jelen létellel
egyben vagyon kapcsolva.

6. Az Christumnak ez áldozat-
tyával miképpen szabadulunk meg, az
mi bűneinknek büntetésétől?

Két módon kíválképpen. El-
sőben penig; mert azzal, a mi
bűneinknek meg bocsánattya
felől, mi nekünk bizonyos sza-
badfagot és igazságot nyerünk,
és veszünk, és erről az dolog-
ról bátorságosokká tétetünk és
meg biztattatunk. Továbbá
mert az Christus az ő maga I-
sten eleiben való bé mutatása
által, meg nyerte és el vőtte azt
az hatalmat, a mellyel minket,
minden mi bűneink alól ki fa-
badithat; Az honnét végezet-

re, holot ő az mi idveffégűnket
ilyen igen kívánnya, és az mi
bűneink meg bocsánattyárais
ilyen igen kész legyen, követ-
kezik és véghez megyen ő ma-
ga az valóságos meg szabadi-
tás.

7. Mi módon szabadulunk pe-
nig meg, az bűnöknek cselekedetitől, az
Christusnak áldozattával?

Elsőben; á menyiben ez az
ő áldozattya, bizonyos és va-
stág reménseget ólt az mi fzi-
vünkben bűneinknek megbo-
csanattya, és az örök idveffé-
gűnknék meg nyerése felől,
mellyek csak azoknak igértet-
tek, á kik az bűn cselekedeti-
től meg szűnnek; á honnét mi,
az bűnnék meg cselekedeti-
nek el vetésére, és el hagyására,
inditatunk. Továbbá á menyi-

ben

ben az Christus azzal az hatalommal, a mellyet az Isten eleiben valo ő maga vitelével és jelen lételével nyert el, az Istennes kegyes és jámbor életnek követésére és cselekedetire, külömb külömb fele segítségket szolgáltat.

XXIII RESZ.

Az Christusnak Királyi tisztiról.

1. Micsoda az Christus Királyi tisztje?

Az Istentől ő reá bizattatott oly tiszt, mellyel az okossággal meg ékesített minden teremtet állatokat, és főképpen az embereket, és az emberek között szedegetet sz. Gyűlekeztet, nagy méltósággal és hatalom-

lommal igazgattya.

2. Az Christusnak ez tiszti-
ben, minémű dolgokat kel főképpen ez
szűnkben vennünk?

Ennek az ő királyi hivatal-
lyának az ő meg szerző oka és
adoja kívül, mellyet fellyeb
meg nevezünk, főképpen két
dolgot kel esűnkben venünk.
Elsőben, ez királj tistnek igaz-
gatasara néző és folgáló esűkő-
zőket, a mellyek az Istentől a-
dattak az Christusnak: Másod-
for, az igazgatásnak módgyát.

3. Mellyek az Christusnak ki-
rályi méltosága és tiszti szerént valo gu-
bernálásra és igazgatásra szolgáló, az
Istentől adatot eszközök?

Azok kiválképpen három
rendbéliék. Az első az men-
nyen és az földön valo minden
hatalom, az az, ez a nagy mel-

tosag,

Mat: 28. 18.

1 Cor: 15. 26,

27.

Eph: 1. 22.

Hebr: 2. 8.

tosag, urasag, és szabados bírodalom, mellyel, az egy felséges Istent innét ki vöven, mindenneknek parancsolhat; és minden dolgok, akár mennyek, s akár földiek felől szabadon végezhet, és azokkal élhetis. Az mely ilyen igen nagy méltosagáért mondatik hogy ő az Istennek jobja felől állyon, az az, az Isten után való hatalomnak, és méltosagnak első helyével bírjon, és ily állapotban is legyen.

Act: 2. 34, 35
Eph: 1. 20 & d
Heb: 1. 3, 4,
confer
1 Cor: 15. 25

4. Mellyik az második, az Christusnak Királyi méltosága és tiszti szerint való gubernálásra szolgáló, az Istentől adatot eszköz?

Az a hatalom, az az, tehetőség és erő, a mellyel mindenneket alája vethet, ugj el annyira, hogy nem csak egyéb dolgo-

Phil: 3. 21.
adde
1 Cor: 15. 24
& d

Apoc. 1. 18.

kat cselekedhetik meg, hanem az halálnak, és pokolnak tor-
kábol minket kijs ragadhat, és
halhatatlanfaggal minket meg
ajándékozhat.

5. Mellyik az harmadik, ezen
tisztához szolgáló eszköz?

1 Cor. 4. 5.
Apoc. 2. 23.
vide etiam
vers. 2. & d
cap. 3. 1. & d

Minden dolgoknak tudása,
à mellyek meg az mi szívünk-
nek, és gondolatinknak reyte-
kében vadnakis.

6. Minemű az Christus, Kirá-
lyi tisztii szerént való igazgatásának
modgya?

Az Christus az ő királj tisztii
szerént való gubernálásának
és igazgatásának ez az ő mod-
gya, ezen az ő igazgatásának
czellyából és végéből könnyen
meg tetzik.

7. Micsoda pedig az Christus
ez igazgatásának, ez az ő czellya és
vége?

Az

Az emberi nemnek az ő id-
veffége; a melyhez hozzá jár-
ul, az Istenteleneknek az ő
büntetések.

8. Mit cselekezik ezért az da-
logért, vagy ez végre az Christus?

Kíváltképpen két rendbéli
dolgot. Az első rendbéli; az
ő tőlle legelsőben adatot Iste-
ni tisztetletnek, és ájtatos val-
lásnak szerzése, és még tartása.
Az második; az utolsó ítélet-
nek közönséges ki szolgáltatá-
sa és véghez vitele. Mind ez
kettőhöz való penig, mind az
Isteni szolgálatra való szemé-
lyeknek valogatások, s mind a-
zokkal való élés; azok akar
Angyalok; s akar emberek le-
gyenek. a kiknek szolgálattyo-
kal él az Christus az ő tisztinek
ez meg említet részeinek vég-

Ioh: 17. 2.
Act: 5. 30, 31.

hez viteliben.

9. Miképpen tartya és oltalmazza meg, az Christus az ő tölle mielőnkben adatot, isteni tisztetletet és valást?

Mat: 28. 18.

& d

Luc: 24. 47

Igy: hogy gondot visel arra, hogy az Istennek nevével az, ő tölle, régenten ki hirdtet Evangelium, az ő nevével is hirdettefsek, és hogy ezzel ellenkedő és idegen tudományok el tőröltesse nek. Másodszor a midőn azt megis erőssítí, így hogy mind ez jelen való világra néző abban tőt igéreteket meg adgya és meg tőkéllye, s mind peníg az időferént való büntetésekkel meg büntesse azokat, az kik néki nem engednek.

10. Miképpen visel gondot az Evangelium hirdettetésére, és ki teriesztetésére?

Azt

Azt az dolgot az ő országlásának kezdetiben ugyan, főképpen az Apostolok által cselekedte meg, az kiker az Evangeliumhoz tartozó dolgoknak tellyes és megcsalhatatlan esmérítivel és tudományával, és ezen Evangeliumnak megbizonyítására néző egyéb csudálatos ajándékokkal, felkésítet és ékesítet volt. Az kik után rend szerént legközelbek voltak az Propheták, ezek után az Evangelisták, végezetre az lelki Pásztorok és Tanítok. Mostan pedig ezek az rendek közzül, csak szintén az lelki Pásztorok és Tanítok vannak és állanak fen, az kik által az Christus az Evangeliumot legfőképpen, hirdetteti tanította és az embereknek szü-

1 Cor: 12. 28
29.

Eph: 4. 11, 12
adde
cap. 2. 20.
3. 5.

vők

vőkben b^e oltani igyekeznek.

11. Miképpen erőssíti meg az Evangeliumot?

Azok az dolgok a mellyek ide néznek; avagy az Christus országa kezdetinek voltak csak, tulaydoni; avagy az mostani időkkel is közönsegelek.

12. Mellyek azok az dolgok a mellyek az Christus országa kezdetinek voltak csak, tulaydoni?

Ezek az három rendbéli dolgok. Elsőben, az szent léleknek az hívekre nyilván való ki a öntése, és azok az külföldi külföldi fele ajándékok a mellyek hogy abból az szent léleknek ki öntéséből fármaztanak legyen, nyilván meg tapasztaltatnak vala. Másodszor, az sz. Apostolok és egyebek által is lőt álmélkodásra méltó

a Act: 2, 2, 3
& d

& v. 33, 38.

cap. 8. 17, 18

10. 44.

19. 6.

1 Cor: 12. 7.

& d

Eph: 1. 13.

Heb: 2. 4.

^b csuda tettelek. Utolszor, az
gyakorta való ^c meg jelenések
és látások, a mellyek ő nékiek
az Christus kegyelméből és jo-
voltából leſznek vala. Az mely
dolgokhoz kel számlálni az
Christus ő körülöttek való
gondviselésénekis, az több tel-
lyességgel ^d csudálatos gűmöl-
csit és ki menetelit.

13. Mellyek azok, az Evangeli-
um meg erősiűsére való dolgok, a mel-
lyek az mi időnkreis egyaránt néznek és
közönségek?

Az szent léleknek az hi-
veknek szívőkben titkosb ki-
öntése; és külömb külömb fele
bizonyfagi az Christus kivál-
képpen való gondviselésének,
az sz. Gyűlekezet és az ő tag-
jai körül; és azoknak az embe-
reknek a kiknek az Evangeli-

umnak

^b Mar: 16. 20

Rom: 15. 18,
19.

^c Act: 7. 56.

9. 3. & d

v. 10. & d

cap. 10. 10.

& d

12. 7. & d

vers. 17

& alibi

² Cor: 12. 1.

& d

Apoc: tota.

^d Act: 5. 19.

16. 26.

28. 6

umnak nem engednek nélkül-
ban való meg büntetések. az
mellyekhez hozzá járulnak a-
zok az dolgok, á mellyeket az
Christus segedelméből csele-
kesznek az hívek, tudni illik,
az életnek kíválképpen való
ártatlansága, és az ő nevéért fel-
vőt üldözésekben és kénzá-
sokban való tökéletes álhata-
tóság.

14. Miképpen tökélli meg az
Christus, az Evangeliumbéli, ez ielen va-
lo életre és ez világra néző, ígéretek?

Matt 28. v.
ulti.
adde cap.
18, 20.

Igy; hogy az ő hiveivel, az
ő gondviselése és reájok való
vigyázása által mindenkoron
jelen legyen, ő nekik sz. lelket
adgyon, és őket az ő Angyalí-
nak őrzések által környül ve-
gye, és egyéb modokon is az ő
hasznokra gondot viselleyen,
az ár.

az ártalmas gonosz dolgokat
tőlök el távoztassa, vagy meg
enyhitse.

15. Miképpen bünteti meg azo-
kat a kik az Evangeliumnak nem enged-
nek, üdö szerént való büntetésekkel?

Az midőn némellyeket, az
ő meg jobbulásokra és idveffé-
gekre, meg suytol; némellyek
elől az idveffégnek meg nye-
résének alkolmatofságát és ez-
közit az ő Istentelenségekért
el vészí, és őket az Sátánnak
hatalmában hadgya és engedi
lenni; avagy hogy őket az ő
bűnőknek meg bocsánattyá-
nak minden reménsége nélkül
ez világbol kí szolittya, és e-
gyéb sullyos és nehéz példákat
hágy ő benne.

16. Az utolsó közönséges íté-
letet miképpen szolgáltattya ki az Chris-
tus?

Igy;

1 Cor: II. 32.
Apoc. 3. 19.
2. 5. 16.
22. 23.
3. 3. 16.

Mat: 16. 27.

24. 30.

& d.

25. 31. & d

Rom: 12. 5.

& d

confer v. 16

2 Cor: 5. 10.

Apoc: 2. 23.

22. 12.

2 Pet: 3. 7, 10

1 Cor: 15. 24

& d

Igy; hogy az ő Attyának dicsőségében eljövén minden szent Angyalokkal együtt, mindeneknek az ő cselekedetek szerént meg fizessen; és hogy az kegyes Istenfelő embereknek megadgya az örök életet; az Istenteleneket pedig, az örök tűzre bocsássa, a mely készítettet az ördögnek, és az ő Angyalinak, és a mely tűzzel az ég és az földis egyben égnek; és így minden ő ellensegít az ő lábai alá vesse és őket el töröllye.

17. Miképpen adgya meg az kegyes Istenfelő hiveknek az örök életet?

Igy; hogy elsőben minden hiveket, az kik (ő benne) el aluttak vala, fel támaszsa az rohdadatlan és halhatatlanságra; annakutánna, hogy az hi-

veket

veket, az kiket meg elevense-
ben és életben találánd, az ő
Angyali által egyben gyűjtse
és fedegesse, és amaz első rend-
beliekkel, az az, azokkal az
kik el aluttak volt, egyűt az
hig égben ragadtatván, el vál-
toztassa, és halhatatlan és rod-
adatlan testtel őket fel öltöz-
tesse; és végezetre hogy őket
az híveket mind bē vigye az
mennyeekben, ez végre hogy
ő velle mind örökkön örökké
abban az dicsőségben ot lakja-
nak, és Isteni gyönyörűsleges
örömmel éllyenek, és legel-
essenek.

18. Mikor idő pengig el az Chri-

stus, és mikor viszi véghez az utolsó kö-
röséges ítéletet?

Azt akarta az Isten, hogy
mi az Christus el jövetelinek

I

bizo.

1 Cor: 15. 51

& d

1 Thes: 4. 15

& d

Mat: 24. 31.

Phil: 3. 21.

loh: 14. 3.

Mat: 24. 36,

42.

25. 13. & d

1 Thes: 5. 2.

& d.

bizonyos idejét ne tudnok,
hogy tudni illik ezképpen
hozzá mindenkor inkább fi-
gyelmeznénk vigyáz-
nánk, és készsőbbek
lennénk.

V É G E.

Aprolék fogyatkozások.

lin.

Az Margon à mely szent írásbéli helyek meg vadnak jegyezve, azok ott csak fellyeb, à 9czedik kérdésre való felelethez néznek,

22. Pro, az ō akarattya, legatur, az à ō akarattya.
18. Pro, ō általa; legatur, ō általok.
3. Pro, parancsolatokrol; legatur, parancsolatirol.
15. Pro, gyermekéckel; legatur, gyermekinkel.
4. Pro, mellyek; legatur, mellyet.
13. Pro, fenytéki; legatur, fenytékje.
12. Pro, dologban; legatur, dolognak;

